

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Ekonomické aspekty sociálního státu na příkladech současné praxe

The Economic Aspects of the Welfare state on the Examples of Current Practice

Plzeň 2016

Adriana KARLOVÁ

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Ekonomické aspekty sociálního státu na příkladech současné praxe“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne

.....

podpis autora

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí práce, Ing. Pavlíně Hejdukové, která mi při vypracování bakalářské práce byla vždy nápomocna a svými radami a doporučeními mi pomohla dovést práci do zdárného konce.

Obsah	
Úvod.....	7
Dílčí cíle a metodika	9
1. Teoretická základna problematiky sociálního státu	11
1. 1. Základní charakteristika.....	11
1. 2. Předpoklady vzniku sociálního státu	14
1. 3. Historie sociálního státu.....	18
1. 4. Sociální stát v moderním pojetí	22
2. Základní aspekty sociálního státu ve světě – Velká Británie a Německo	23
2. 1. Typologie sociálního státu	23
2. 2. Představitel reziduálního typu-Velká Británie	26
2. 2. 1. Důchodový systém.....	27
2. 2. 2. Zdravotní systém.....	30
2. 2. 3. Vzdělávací systém	31
2. 2. 4. Sociální podpora	32
2. 3. Představitel konzervativního typu – Německo	34
2. 3. 1. Důchodový systém.....	35
2. 3. 2. Zdravotní systém.....	36
2. 3. 3. Vzdělávací systém	38
2. 3. 4. Sociální podpora	39
3. Problematika sociálního státu v České republice	41
3. 1. Oblast sociálního pojištění.....	42
3. 1. 1. Důchodové sociální pojištění.....	42
3. 1. 2. Nemocenské sociální pojištění.....	46

3. 1. 3. Pojištění v nezaměstnanosti – Státní politika zaměstnanosti.....	49
3. 2. Oblast státní sociální podpory.....	54
3. 3. Oblast sociální péče	57
3. 3. 1. Oblast dávek pěstounské péče	57
3. 3. 2. Oblast dávek pro osoby zdravotně postižené.....	59
3. 3. 3. Oblast dávek pomoci v hmotné nouzi.....	60
4. Ekonomické dopady sociálního státu na příkladu České republiky i ve světě	62
5. Souhrn řešené problematiky a možný budoucí vývoj.....	69
Závěr	72
Seznam tabulek	74
Seznam obrázků.....	75
Seznam použitých zkratk	76
Seznam použité literatury	77

Úvod

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku sociálního státu, který reaguje na neustále se rozvíjející společnost, na potřebu a snahu pomoci a především na rostoucí životní standard, který neustále nabývá na významu. Je těžké přesně definovat pojem sociální stát, neboť v očích každého z nás je tento pojem zcela rozdílný.

Samotná charakteristika sociálního státu je ovlivněna státem, ve kterém žijeme, hodnotami, které jsme si v průběhu našeho života stanovili a v neposlední řadě také výchovou, která nám byla dána. Už pouze samotný rozdíl v základních lidských potřebách každého z nás je zcela markantní. Pro někoho je základní lidskou potřebou mít kde bydlet, dalšímu stačí jen základní věci jako jídlo a pití, pro jiného je to třeba mít nejnovější telefon.

Pojem sociální stát je pro mě tématem blízkým, protože jsou to právě média, která nás každým dnem informují o narůstající a neudržitelné situaci sociálního státu. V souladu s hlavním cílem bych chtěla zhodnotit, zda jsou předkládané články pravdivé a zda opravdu přišla doba konce sociálního státu. Je důležité mít na tuto problematiku vlastní názor, který není jen o tom něco si myslet, ale také o tom vědět a argumentovat.

Bakalářská práce se snaží odpovědět zejména na otázky, co je sociální stát, na základě jakých předpokladů vznikl a jaká část státních výdajů státního rozpočtu tento systém naplňuje. Hlavním cílem práce je provést analýzu fungování sociálního státu na příkladu vybraných zemí s následným hodnocením ekonomických dopadů sociálního státu v praxi.

V aktuálním, 21. století je sociální stát rozdělen na příznivce a na straně druhé pak zatvrzelé odpůrce. Často se debatuje nad otázkou, proč ještě pořád sociální stát existuje a zda je stále potřebný. Proč nižší sociální vrstvy existenci sociálního státu podporují a ti z vyšších tříd ho odmítají? V soudobém století se také prohlubují rozdíly mezi jednotlivými sociálními vrstvami. Lidé postupně ztrácí zájem pomoci a každý by chtěl víc brát než dávat. Dostáváme se do situace, kdy peníze mají obrovskou moc a lidé, kteří je mají, se tak výrazně distancují od těch, co peníze nemají.

Nemožnost jednotně charakterizovat sociální stát přináší určitou nejistotu a zároveň naprosto perfektní prostředí pro předvolební tažení. Jsou to především politici, kteří lákají

na výhody sociálního státu, zejména v podobě sociálních dávek a různých výhod. Je ale čím dál tím těžší najít správnou míru pomoci ve vztahu k vynaloženým prostředkům.

Dílčí cíle a metodika

Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol, které naplňují jednotlivé dílčí cíle. Cílem první kapitoly je vysvětlení pojmu sociální stát, ve druhé kapitole je pak dílčím cílem přiblížení sociálního státu v zemích Velké Británie (VB) a Německé republiky. Třetí kapitola má zhodnotit situaci sociálního státu v České republice (ČR) a zbylé dvě kapitoly pak porovnat získané informace, kde poslední kapitola má za cíl také stanovení možného budoucího vývoje.

První kapitola bakalářské práce se zaměřuje na vymezení sociálního státu z pohledu vybraných autorů. Dále je pak nastíněn historický vývoj, který má své počátky již v dobách pravěku. První kapitola také popisuje předpoklady vzniku, které nás přivádí k myšlence, jaký je sociální stát 21. století, „moderní sociální stát“.

Druhá kapitola se nejprve zaměřuje na charakteristiku typologií sociálního státu. Na základě třech konkrétních typů jsou pak vybrány tři země, tj. Velká Británie, Německo a Česká republika. V těchto zemích je sociální stát představen pomocí důchodového systému, systému zdravotnictví, školství a poskytované sociální podpory. U Velké Británie a Německa jsou znázorněny výdaje, které stát v těchto oblastech na podporu vynaložil.

Ve třetí kapitole je problematika sociálního státu aplikována na situaci v ČR. Grafická znázornění v této kapitole zachycují veškeré státní výdaje, které plynou na podporu obyvatelstva. Nejvýznamnější položky státního finančního zatížení jsou pak dále rozvinuty.

Čtvrtá kapitola hodnotí sociální stát z ekonomického hlediska, jak na světové úrovni, kde se především konkrétně jedná o vybrané předchozí země, tak na úrovni České republiky. V této kapitole je navázáno na poznatky z předchozích dvou kapitol, které se soustřeďují na oblasti systému důchodového, zdravotního, vzdělávacího a systému státní sociální podpory, konkrétně podpory v nezaměstnanosti. Jednotlivé podkapitoly hodnotí prognózu budoucích výdajů s ohledem na podíl hrubého domácího produktu (HDP).

Pátá kapitola shrnuje celou problematiku sociálního státu. V návaznosti na vybrané země je ukázána rozdílnost mezi nimi, kde v porovnání jedné země s druhou lze stanovit možný

budoucí vývoj. Pátá kapitola také zohledňuje soudobé celosvětové problémy, které v budoucnu vývoj sociálního státu velmi ovlivní.

V úvodní kapitole je na základě rešerše z odborné literatury definován pojem sociálního státu, společně s předpoklady vzniku, historií sociálního státu a charakteristikou sociálního státu 21. století. Druhá kapitola společně s třetí se zaměřuje na analýzu vynaložených výdajů ze státního rozpočtu v jednotlivých oblastech sociálního státu. Třetí kapitola je pak charakteristická konkrétní demonstrací sociálních výdajů na vybraných příkladech současné praxe. Ve čtvrté kapitole byla provedena komparace na základě dvou předchozích kapitol. Práce je zakončena syntézou, prostřednictvím které se snaží o propojení dosavadních získaných informací a o navržení možného budoucího vývoje, společně se zhodnocením celkové problematiky.

1. Teoretická základna problematiky sociálního státu

Sociální stát je termín, který je každému z nás velmi blízký. Kdybychom však po každém jedinci chtěli, aby tento termín charakterizoval, získali bychom nekonečně mnoho definic. Každý jedinec má na sociální stát rozdílný názor, v hlavě mu probíhají různé myšlenky a představy. Nelze jednoznačně říct, co přesně termín sociální stát představuje, jaké jsou jeho hranice a jak by měl do budoucna vypadat. Někteří autoři se tento termín snažili jednoznačně vymezit, ale ani oni se ve svých myšlenkách a názorech jednotně neshodují.

1. 1. Základní charakteristika

Sociální stát neboli z anglického „welfare state“ je interdisciplinární problematika, zasahující do vědního oboru ekonomie, práva, sociologie, filozofie, aj. Ve 20. století bylo používáno mnoho termínů, jako například stát sociálních veřejných služeb, stát blahobytu, sociální stát, sociální kapitalismus a mnohdy i přímo z anglického jazyka „welfare state“. „Welfare state“ je termín, který vznikl ve Velké Británii a v tehdejší době byl používán ve spojitosti se sociálními podporami, na které ve válečné době lákala Churchillova vláda (Večeřa, 2001).

V odborné literatuře nalezneme mnoho různých definic. Večeřa (2001) uvádí, že pokud chceme znát odpověď na otázku, co vlastně je sociální stát, je třeba si zodpovědět dvě základní otázky.

První otázkou je, jak odlišíme sociální stát od státu, který sociálním státem není?

- Každý sociální stát musí fungovat na základě tržního hospodářství. Z tohoto důvodu nelze mezi sociální státy řadit státy s centrálně plánovanou ekonomikou.
- Sociální stát zajišťuje, aby občané nemuseli žít v chudobě a to na základě vyplácení sociálních dávek.

Druhou otázkou je, která specifická opatření tento stát vykonává?

- Stát garantuje určitá životní minima, která mají za cíl podpořit občany v sociální jistotě a bezpečí, snížit nerovnosti mezi jednotlivými sociálními vrstvami a dosáhnout větší spravedlnosti.
- V době nepřízně lze využít sociálních dávek.

- Stát zajišťuje oblast veřejných služeb, kde jejich cílem je blahobyt občanů a zlepšení kvality společenského života.

Sociální stát nemůže existovat bez existence sociální politiky, prostřednictvím které je realizován veřejný zájem, založený na poskytnutí sociální jistoty (Večeřa, 2001).

Potůček (1995, s. 35) charakterizuje sociální stát jako: „Stát, v němž se v zákonech, ve vědomí a postojích lidí, v aktivitách institucí a v praktické politice prosazuje myšlenka, že sociální podmínky, v nichž lidé žijí, nejsou jen věcí jedinců či rodin, nýbrž i věcí veřejnou“.

Na základě definice je zřejmé, že stát veřejných služeb vznikl především díky oslabení funkce rodiny. Na základě zvyšující se životní úrovně, rozšiřující se společnosti a čím dál tím větší potřeby sociální rovnosti, se zároveň rozvíjí kultura dané společnosti. Rodina již není schopna zajistit vše, co zajišťovala doposud a je třeba, aby tolik významný pocit sociálního bezpečí podporoval stát. Stát nám prostřednictvím sociální politiky zajišťuje sociální jistotu, bezpečí a určitý kulturní rozvoj. Snaží se nahradit upadající standardy rodiny.

Asi nejvíce blízkým autorem vymezujícím sociální stát je Keller, který nejlépe vystihl, jaká je podstata vzniku sociálního státu a tím nás donutil zamyslet se nad tím, jakým směrem bychom nad samotnou definicí měli uvažovat. Keller (2005, s. 6,7) uvedl: „Je vysoce pravděpodobné, že sociální stát by nikdy nevznikl, pokud by všichni lidé ve společnosti měli dostatečně velký majetek, pokud by všichni podnikatelé prosperovali a všichni zaměstnanci měli práci, pokud by lidem nehrozily nemoci, pokud by se manželé nerozváděli a muži neopouštěli rodiny, pokud by lidé nestárli a neodcházeli do důchodu“.

Autor správně zhodnotil, že sociální stát je jakousi podvědomou nutností. Tak, jak se vyvíjí společnost, která má neomezené přání, nestálé potřeby a stále se vyvíjející možnosti, tak je také zapotřebí sociálního státu. Je nutné mít tuto definici neustále na paměti, protože jsme to právě jen a pouze my lidé, kteří jsme zavedli příčiny ke vzniku sociálního státu.

Dle dalšího autora Krebse (2010, s. 77) je vyjádření k sociálnímu státu následující: „Často je také chápán jako určitý druh vlády, který je výsledkem mocenského zápasu

a ideologicky motivovaných rozhodnutí, tj. jako stát, který odmítá jak laissez-faire¹, tak i revoluci a hledá jakousi „třetí cestu“ (mezi centrálně řízenou ekonomikou a ekonomikou volného trhu)“.

Krebs dále pak charakterizuje sociální stát jako stát s často monopolním postavením, který

se stará o blaho svých občanů tím, že na sebe bere určitou zodpovědnost, kterou realizuje prostřednictvím nabízených služeb, které jsou zdarma, nebo které svou minimální přijatelnou cenou neodpovídají své hodnotě. Prostředí sociálního státu vede k centrální a anonymní pozici státu, která využívá ekonomických zdrojů, které společnosti dále přerozděluje (Krebs, 2010).

Z oblasti zahraničních autorů charakterizoval sociální stát Goodin. Goodin (1999) vnímá různorodost sociálního státu i na základě politických, ekonomických, sociálních a psychologických pohledů. Základní myšlenka sociálního státu by však měla naplňovat šest morálních hodnot:

- Podporu ekonomické efektivity,
- Omezení chudoby,
- Podporu sociální rovnosti,
- Podporu sociálního začlenění a zamezení sociálního vyloučení,
- Podporu sociální stability,
- Podporu autonomie.

Briggs (1996, s. 221) uvádí: „Sociální stát je stát, ve kterém je organizovaná síla záměrně použita při úsilí modifikovat tržní sílu v nejméně třech směrech, kde první je garantování jedincům a rodinám minimální příjmy, a to bez ohledu na tržní hodnotu jejich zaměstnání a vlastnictví. Za druhé jde o zúžení míry nejistoty tím, že se jedincům a rodinám umožní, aby využili „sociálních možností“ (pomoc v nemoci, ve stáří, v nezaměstnání), která vedou

¹ Heslo klasického liberalismu, kde vláda poskytuje volnost ekonomické činnosti, bez jakýchkoliv státních zásahů.

jak k individuálním, tak k rodinným krizím a za třetí, zajištění, že všem občanům, bez rozdílu z jakých jsou sociálních tříd, jsou v rozsahu dostupných sociálních služeb nabízeny nejlepší dostupné standardy“.

Esping-Andersen (1990) rozlišuje sociální stát na základě dvou přístupů – užšího a širšího. Na základě užšího přístupu k sociálnímu státu se jedná pouze o základní pomoc, jako jsou sociální transfery, sociální služby a dávky v oblasti bydlení. Na druhé straně širší chápání sociálního státu představuje rozšíření o ekonomickou politiku, která souvisí s rolí státu, jak politiku řídit a organizovat. Širší pojetí také pojednává o zaměstnanosti, platech a celkově reaguje na makroekonomické podmínky.

Na základě uvedených autorů lze shrnout, že sociální stát nám na základně státní moci a prostřednictvím legislativy zajišťuje bezpečí a pocit jistoty. Je monopolním subjektem, který má svoji vyhraněnou pozici a prostřednictvím neekvivalentních služeb nabízí podporu. Určitě lze souhlasit s Krebsem a označit sociální dávky jako centrálně řízené v kontrastu k ekonomice volného trhu. Podmínkou sociálního státu je fungující tržní hospodářství, kde je znatelná snaha pomoci druhým v nesnázích a v nepředvídatelných životních situacích.

1. 2. Předpoklady vzniku sociálního státu

V historii sociálního státu nelze nalézt jedno konkrétní datum, které by přesně vymezilo, že právě teď vznikl sociální stát. Tak jako je mnoho definic sociálního státu, tak je také z pohledu různých autorů uvedeno více dat. Někteří autoři pak uvádí pouze shluk podmínek

a okolností. Jedním z důvodů je, že příčin, díky kterým sociální stát vznikal, bylo hned několik a nelze všechny podněty zasadit do jedné doby. Sociální stát vznikal postupnou evolucí společně s tím, jak se vyvíjely potřeby jedince.

Základním předpokladem pro vznik sociálního státu je vznik trhu a s ním spojené tržní hospodářství, které bylo následováno industrializací. Industrializace, která jde ruku v ruce s urbanizací, s sebou nese nové pracovní tempo, nový pracovní řád a nový styl práce. Rodinný styl života se téměř vytrácí a lidé se začínají více orientovat na pracovní činnosti. Společnost se tak stává stále více složitější, což je z části také způsobeno narůstajícím zájmem o ekonomické, sociální, kulturní a politické oblasti. S tímto novým pracovním

stylem života narůstá i každodenní společenský shon. Zpřetrhávají se mezi sebou lidské vazby a následkem je konec mezilidské solidarity, která byla doposud známa. Díky urbanizaci klesá zájem o zaměstnání v zemědělství a lidé si proto hledají práci v městských firmách, které díky enormnímu přílivu obyvatel bohatnou. Rozrůstá se lidský individualismus a mění se celkové hodnoty a postoje lidí, pro které sociální stát nabývá stále více na významu. Postupně roste rozdíl ve společnosti, mezi těmi, kteří pracují a dále pak mezi těmi, kteří jsou nezaměstnaní nebo jinak znevýhodnění. Stát nabývající na významu, prostřednictvím vyšší moci, centralizace hlavní moci a rozvinutím nových technik státního dohledu, upevňuje svoji pozici dominantního hráče. Lidé se vyjadřují prostřednictvím volebního práva, slyší na sociální podpory a z tohoto důvodu roste poptávka po sociálně demokratických stranách (Večeřa, 2001).

Industrializace s sebou na jedné straně přinesla nové vědecké poznatky. Lidé se stále více vzdělávají, rozšiřují své znalosti, odbornost a získávají mnohem větší rozhled. Ačkoliv má stát pozici dominantního hráče, tak si lidé stále více uvědomují, že je tady pro ně a že oni mají největší možnou vyjednávací sílu (Krebs, 2010). Na druhé straně pak industrializace navyšuje počty zaměstnaných. Jednotlivý zaměstnanec, s větším sociálním rozhledem, zvyšují svůj zájem o zdraví a postupně se také začíná rozvíjet zájem o dosažení vyššího vzdělání. Sektor veřejných sociálních služeb pak nabývá na významu (Potůček, 1995).

Prvním významným předpokladem je tedy industrializace, která však pouze reaguje na rozšiřující se modernizační proces. Sociální stát díky modernizaci společnosti musí čelit problémům, jako je nezaměstnanost, stáří, pracovní neschopnost, aj. Modernizace s sebou přinesla rozdílnost v oblastech ekonomiky, politiky a kultury. Hlavními proudy podporujícími industrializaci je na jedné straně průmyslová revoluce na britských ostrovech a druhé straně se jedná o politickou revoluci v oblasti Ameriky a Francie. Industrializace pak mění podmínky života, kde vztah mezi pánem a podřízenými se mění na vztah smluvní a kde urbanizace způsobuje, že je zapotřebí zlepšit městské hygienické podmínky, aby nedocházelo k šíření epidemií a chorob. S centralizací státní moci nabývá na významu demokracie a politika, která je reprezentována prostřednictvím politických stran a jak již bylo uvedeno výše, sociální strany mají jistou převahu. Ačkoliv mluvíme o sociálním státě jako celku, z právního hlediska existuje rozpor mezi typy jednotlivých

sociálních států, i přes stejné základní podmínky vzniku. Na druhé straně je těžko zodpověditelné, jak je možné, že i přes rozdílný kulturní vývoj jednotlivých zemí se některé principy a myšlenky sociálního státu shodují (Rákosník a Tomeš, 2012).

Samotný modernizační proces na základě čtyř charakteristik uvádí Keller (2007):

- **Generalizace společenských vztahů** – mizí vzájemná mezilidská závislost a potřeba jeden druhého, lidé se dostávají do anonymity a navzájem jsou si odcizeni.
- **Proces individualizace** – hlavním aktérem je nezávislý jedinec, který rozhoduje sám za sebe.
- **Funkční diferenciaci společnosti** – každý systém se rozvíjí na základě vlastních a zároveň rozdílných podmínek, které se s ostatními systémy neshodují, což s sebou přináší mnohem větší efektivitu, než byla doposud známa.
- **Racionalizace** – na základě racionalizace lze snadněji předpovědět a do budoucna i „ovládat“ budoucí vývoj.

Mezi další možné příčiny vzniku uvádí Pierson (1998) reakci na konec válečného období druhé světové války. V anglosaských zemích se vznik konkrétně datuje se zavedením programu sociálního zabezpečení, jehož autorem byl anglický ekonom sir William Beveridge. Sociální zabezpečení sira Beveridge je pak také jednou ze tří konkrétních příčin vzniku sociálního státu.

- **První příčinou** je tedy již zmíněné zavedení sociálního zabezpečení, které ve srovnání s dosavadní poskytovanou péčí obsahovalo pouze základní pomoc. Sociální zabezpečení bylo zajišťováno prostřednictvím institucí, které vyplácely dávky těm, kteří ztratili své dosavadní příjmy. Jednalo se o dávky ve stáří, v nemoci a v nezaměstnanosti.
- **Druhá příčina** s sebou přinesla myšlenku, že ve společnosti se se zavedením sociálního pojištění mění vztah mezi státem a občanem. Jednotlivec patří do určitého systému je brán za člena systému. Stát navíc rozšiřuje zájem o širokou veřejnost, což má kladný dopad na snížení bídy.

Samotné ustanovení o sociálním zabezpečení rozdělilo práva a povinnosti mezi stát a občany. Sociální zabezpečení je pak bez výjimky poskytováno všem občanům.

- **Třetí příčinou** je růst sociálních výdajů. Tak, jak se společnost se ekonomicky rozvíjí, tak roste i státní ekonomika. S růstem ekonomiky pak souvisí navýšení soukromé spotřeby, zvýšení státních výdajů a nárůst solidarity. Solidarita spočívá ve vyšších státních podporách, které způsobily, že se zvýšila životní úroveň. Tento bod je jednou z nejpodstatnějších příčin, jelikož rozrůstající se míra zabezpečení občanů má za následek postupné navyšování státních výdajů. Ve 20. století pak tyto výdaje rostou mnohem rychleji, než roste hrubý domácí produkt dané země.

Pokud by se příčiny vzniku měly datovat od roku zavedení prvních sociálních pojištění jednotlivých zemí, tak, jak tomu bylo ve Velké Británii, pak by konkrétní data byla uvedena podle Tabulky 1.

Tabulka 1: Začátky sociálního pojištění a rodinných přídatků

Stát/ Pojištění	Pracovní úraz	Nemoc	Penze	Nezaměstnanost	Rodinné přídatky
Belgie	1903	1894	1900	1920	1930
Nizozemí	1901	1929	1913	1916	1940
Francie	1898	1898	1895	1905	1932
Itálie	1898	1886	1898	1919	1936
Německo	1871	1883	1889	1927	1954
Irsko	1897	1911	1908	1911	1944
UK	1897	1911	1908	1911	1945
Dánsko	1898	1892	1891	1907	1952
Norsko	1894	1909	1936	1906	1946
Švédsko	1901	1891	1913	1934	1947
Finsko	1895	1963	1937	1917	1948
Austrálie	1902	1945	1909	1945	1941
Švýcarsko	1881	1911	1946	1924	1952
Rakousko	1887	1888	1927	1920	1921
Nový Zéland	1900	1938	1898	1938	1926
Kanada	1930	1971	1927	1940	1944
USA	1930	/	1935	1935	/

Zdroj: vlastní zpracování dle Pierson, 2016

Tabulka 1 datuje sociální pojištění ve vybraných zemích, kde jednotlivá data lze považovat za počátky rozvoje sociálního státu. První země, která zavedla již v roce 1871 první povinné pojištění pracovního úrazu, bylo Německo, následované v roce 1881 Švýcarskem. Pokud porovnáme data ve všech pěti odstavcích, pak bude prvním státem, který zavedl strukturu sociálního systému společně s rodinnými přídatky Rakousko.

1. 3. Historie sociálního státu

Tato podkapitola je kapitolou velmi důležitou a to zejména proto, protože na základě historického vývoje a kontextu se snažíme o správné chápání sociálního státu. Často zde hledáme mnohé souvislosti, zamýšlíme se nad tím, proč sociální stát vznikl a jak

ho správně definovat. Ve 20. století a dále pak v aktuálním, 21. století, je na stát blahobytu nahlíženo spíše z negativního úhlu pohledu, proto je důležité si připomenout, jaký byl prvotní význam tohoto termínu.

Kořeny sociálního státu sahají až do historické etapy pravěku. Jednotlivé vývojové etapy uvádí Nosková (2012):

- **V dobách pravěku** byla základním kamenem rodina a s ní spojená rodinná solidarita. Bylo zapotřebí se postarat o ty, kteří se o sebe nemohli postarat sami, tzn. o děti, handicapované a v neposlední řadě pak o ty nejstarší. Klíčem pro přežití byl dostatek potravy a již v této etapě se poprvé objevuje pojem chudoby.
- **V další historické etapě - starověku** je každému dopřáno podle toho, kolik si zaslouží. Důležité je postavení ve společnosti společně s přínosem pro společnost. Pomoc byla poskytnuta pouze vybrané skupině obyvatel, zejména svobodným, kteří se po začlenění do společnosti stanou prospěšnými. Doba pomoci byla stanovena pouze na vymezený čas a dostat se do velkých sociálních problémů, znamenalo upadnout do otroctví. Charakteristickým jevem pro vývojovou etapu je postoj Sparty k handicapovaným, kteří byli shazováni ze skály.
- **Období středověku** je naopak obdobím, kdy dochází k dobročinnosti, která není dána shora, ale je jakousi vnitřní nutností každého obyvatele. Narůstá problém chudoby, který ve snaze pomoci, na sebe bere církve. Ve 13. a 14. století, díky enormnímu nárůstu chudých, se snaží pomoci také obce a šlechta, ale i přesto nejsou schopni zamezit problému tuláctví a žebrot. V této vývojové etapě se poprvé objevuje pojem bezdomovectví.
- **V období Novověku** se velkým milníkem lidské historie stává průmyslová revoluce, která s sebou přináší i mnohé problémy. Lidé jsou nuceni bydlet na jiném místě, než pracují, tradiční rodina ztrácí na významu a lidé se ve své nouzi stále častěji přestávají obracet na sousedy, známé a rodinné příslušníky. Od poloviny 19. století je nejčastějším a nejoblíbenějším řešitelem problémů stát.

Dle Piersona (1998) lze obecně charakterizovat vývoj sociálního státu ve vyspělých zemích pomocí šesti etap.

1. Období experimentálních počátků (80. léta 19. století-1930)

Stát se snaží o zachování chudinských zákonů a vytváří schéma pro první pojištění garantované státem (Večeřa, 2001). Následně pak vznikají první pojistné systémy.

První období je spojeno s významným myslitelem Ottem von Bismarckem. Otto von Bismarck, římský kancléř, dal za vznik prvnímu pojišťovacímu schématu. Pojišťovací schémata:

- Zprvu byla dobrovolná, postupem času se však stala povinnými.
- Nejprve byla určena pouze vybraným vrstvám obyvatelstva.
- Byla ovlivněna státní legislativou, jejímž cílem bylo zlepšení sociálních podmínek.

Pro období experimentálních počátků je hlavním představitelem Německá republika a lze ho charakterizovat jako: „Etapu, kdy se diskutovalo o tom, kdo je „potřebný“, „přežívající“, „chudý“, zda jsou vládní orgány legitimní, atd.“ (Smutek, 2005, s. 57).

2. Období konsolidace (1930–2. světová válka)

Hospodářská krize 30. let s sebou přinesla mnohá sociální opatření. Ve světě rostla ve velké míře nezaměstnanost, která společně s novými technologiemi způsobila upadání poptávky

po veškerém zboží a službách. Sociální stát, který realizoval státní intervenci pomocí sociálních dávek, se tím snažil zasáhnout proti vysoké nezaměstnanosti a nízké koupěschopné poptávce. Do doby 2. světové války se dosavadní snaha státu stále rozvíjela a mnozí autoři charakterizují tento jev jako rozmach sociálního státu (Večeřa, 2001).

Hospodářská krize také usnadnila přijetí nových zákonů, které byly silně liberálního rázu. Na nezaměstnanost se nahlíželo z negativního pohledu, který není pouze problémem jedince, ale je problémem celé společnosti, což vedlo k navýšení státní sociální podpory. Významnými mysliteli doby byli John Maynard Keynes a Karl Gunnar Myrdal. Keynes. John byl britský národohospodář, který analyzoval příčiny vedoucí ke světové hospodářské krizi. Rozsáhlá nezaměstnanost byla podle něj způsobena technologickým pokrokem, který upouštěl od potřeby lidské práce a způsobil nedostačující poptávku

koupěschopného obyvatelstva. Karl, švédský sociální myslitel, se snažil o vyřešení problému s nepříznivou demografickou a sociální situací Švédska (Smutek, 2005).

3. Období sociální přestavby (1945-1962)

Díky útrapám sociální krize byly vytvořeny základní sociální instituty a byla stanovena základní sociální legislativa. Tato doba je dobou vzniku moderních států. Průkopníkem doby se stal britský lord William Henry Beveridge, který jako první zavedl pojištění v nezaměstnanosti. Cílem lorda Beveridge bylo poskytnutí ochrany pro každého jedince pomocí existenčního minima, dále pak vytvoření Národní zdravotní služby, která byla hrazena z daní. Lord Beveridge se také zasloužil o poskytnutí příspěvků v nezaměstnanosti, o rozvoj školství a v neposlední řadě také o poskytnutí příspěvků na bydlení (Večeřa, 2001).

4. Období sociální expanze (1962-1973)

Sociální expanze je často nazývána „Zlatým věkem“ sociálního státu. Stát podporoval své občany pomocí sociálních dávek, čímž snižoval nezaměstnanost. Docházelo k nárůstu životní úrovně a vzrostl tak blahobyt občanů (Večeřa, 2001).

S růstem blahobytu občanů rostla i výše životní úrovně, navyšovaly se veřejné sociální výdaje a rostl hrubý domácí produkt dané země (Smutek, 2005).

5. Období stagnace (1973-1980)

Sociální státy se na základě ropné krize, vyvolené v 70. letech, dostaly do problémů. Skončila tak éra blahobytu a štědrých sociálních dávek (Večeřa, 2001).

V období stagnace se opět zvýšila nezaměstnanost, která byla vyšší než v předchozích obdobích. Společně s růstem nezaměstnanosti se snížily výdaje domácností a klesl tak hrubý domácí produkt (Smutek, 2005).

6. Rekonceptualizace sociálního státu (1980-dosud)

Období rekonceptualizace je charakterizováno redukcemi jednotlivých dávek a úpravami stávajícího sociálního systému. Z celkového hlediska se jedná spíše o nepříznivý vývoj sociálního státu (Večeřa, 2001).

Problémem je nízký hrubý domácí produkt. Lidé jsou dál čím dál tím méně ochotni pomoci. Chudé sociální vrstvy, které jsou závislé na sociálních dávkách, nárokují čím dál

tím více a celý chod společnosti závisí na podpoře středních a vyšších sociálních tříd. Celý problém je pak navíc prohlouben demografickou krizí, kde přibývá ekonomicky neaktivních osob a lidí v postproduktivním věku (Smutek, 2005).

1. 4. Sociální stát v moderním pojetí

V současné době přijímá většina jedinců každou pomoc jako samozřejmost a je tak čím dál tím těžší uspokojit každého, pokud máme pouze omezené zdroje, ale neomezené touhy. Média nás neustále nepřestávají informovat, že se sociální stát nachází v době krize a dosavadní vývoj je zcela neúnosný. Mezi občany lze nalézt na jedné straně mnoho příznivců, zároveň pak na opačné straně mnoho odpůrců sociálního státu. Pokud se stále rozhodujeme, na jakou stranu se přiklonit, je nutné, aby si každý jedinec položil otázku, zda lze vůbec reálně fungovat bez podpory, kterou nám sociální stát nabízí.

Sociální stát neboli „Moderní sociální stát“ se začal rozvíjet od druhé poloviny 20. století, kdy již od poloviny sedmdesátých tento moderní stát prochází krizí. Základním principem sociálního státu je, že hlavním živitelem rodiny je méně kvalifikovaný muž, pracující v oblasti průmyslu. Dosavadní systém není přizpůsobený podmínkám, ve kterých nabývá na významu oblast služeb, ze které plyne hlavní příjem rodiny, nejen od muže, ale také od ženy. Největším problémem tohoto přechodu je, že produktivita práce v sektoru služeb roste mnohem pomaleji a lidé si nárokují stejné platy jako v oblasti průmyslu, což je z ekonomického hlediska zcela neúnosné. Postupný vývoj způsobil, že v zemích západní Evropy, ve 20. století sedmdesátých let, dochází k masové nezaměstnanosti. Masová nezaměstnanost je následně podpořena enormním rozvojem technologií, které na některých pozicích nahrazují pracovníky, se kterými jsou pak uzavírány pouze krátkodobé pracovní smlouvy na dobu určitou. První největší nárůst tohoto trendu zaznamenaly Spojené státy americké, poté došlo k rozšíření do celé Evropy (Keller, 2005).

Pojem rodina již nepředstavuje dosavadní základní kámen, neboť narůstá počet rozvodů, lidé se žení i několikrát za život a rodina se tak stává pouze něčím dočasným, bez pevného základu a výhledu do budoucnosti. Matky často zůstávají jako samoživitelky a jsou tak nejvíce závislé na státní podpoře. Dochází ke stárnutí obyvatelstva a ubývá ekonomicky aktivních. Prodlužuje se doba nástupu do práce a s tím přichází spojené nebezpečí, že lidé

si nestihnou svůj život odpracovat, jelikož stát neustále prodlužuje dobu odchodu do důchodu (Keller, 2005).

Na druhé straně je sociální stát ovlivňován stále narůstajícím trendem globalizace. Díky globalizaci narůstá celosvětová informovanost společně s rozvíjející se technikou. Důsledkem je pak celoplošný rozvoj kvality v návaznosti na ekonomickou a ekologickou stránku rozvoje. Tento rozvoj nezpůsobuje nic jiného, než propast mezi sociální a ekonomickou sférou. Jako možným problémem se následně jeví tržní hospodářství, kde nejsou stanoveny jednotné ceny společně s jednotně postavenými subjekty. Významným konfliktem se tedy stává liberalizace versus monopolizace. Liberalizace se postupně šíří po celém světě, avšak do popředí se dostávají jen některé země, které získávají monopolní postavení. Některé země se proto musejí na trhu podbízet a rozdíl mezi méně a více vyspělými zeměmi se neustále navyšuje. Takto vyvíjející se společnost způsobuje výše uvedený rozpad rodiny. Omezovány jsou solidární výdaje, klesá výše daní a celý svět tak neustále navyšuje schodek státního rozpočtu (Hauser, 2007).

2. Základní aspekty sociálního státu ve světě – Velká Británie a Německo

2. 1. Typologie sociálního státu

Sociální stát je pojem velice obšírný. Pro větší konkretizaci byl sociální stát rozdělen na jednotlivé typy. Samotných typologií existuje hned několik a nelze jednoznačně říci, která je nejvhodnější.

První, kdo se zabývali typologií sociálního státu, byli Wilensky a Lebeaux, kteří charakterizovali dva základní typy: reziduální a institucionální.

- **Reziduální typ** je typem, kde sociální pomoc ze strany státu je poskytnuta až v době, kdy rodina společně s tržním hospodářstvím nejsou schopni jakýmkoliv způsobem jedince zajistit. Tento systém klade důraz především na rodinu, která si veškeré problémy vyřeší sama. Pokud dojde k situacím, které nemají rodinné řešení, pak přichází na řadu stát. Člověk je za své činy sám odpovědný a sám by si měl také pomoci.
- **Institucionální typ** je již více zaměřen na pomoc od státu. Státní sociální je chápán jako nezbytnost moderní společnosti (Schustereder, 2010).

Na tyto dva významné myslitele později navázalo ještě mnoho autorů, kteří jednotlivé typy rozšířili o další a dále je pak obohacovali novými myšlenkami.

Jedním z nejznámějších byli Titmuss a Esping-Andersen. Tabulka 2 znázorňuje jednotlivé typy modelů, společně s konkrétně přiřazenými zeměmi.

Tabulka 2: Typologie sociálního státu: Titmuss a Esping-Andersen

Titmuss	Esping-Andersen	Představitelé
Reziduální	Liberální	USA, Kanada, Austrálie, VB, Švýcarsko
Pracovně-výkonový	Konzervativní	Německo, Rakousko, Francie, Nizozemí
Institucionálně redistributivní	Sociálně demokratický	Švédsko, Norsko, Dánsko, Finsko

Zdroj: vlastní zpracování dle Keller, 2016

Esping-Andersen (1990) charakterizoval jednotlivé typy sociálního státu:

- **Liberální model** je charakterizován individualitou a zodpovědným pracovním přístupem každého občana. Model je založený na pomoci, která je testována. Systém redistribuce je omezený a samotné pojistné plnění je velmi „skromné“. Sociální dávky jsou pak poskytovány především občanům z nízkých sociálních tříd, kteří musí splňovat základní podmínku, být zaměstnaný. Stát nese pouze minimální odpovědnost, poskytuje dotace na nejnižší možné úrovni a povinná péče není pro všechny.
- **Konzervativní model** je charakterizován tím, že stát poskytuje své služby na základě toho, jaké sociální vrstvě občan přísluší. Sociální pomoc je poskytnuta i občanům, kteří se svobodně rozhodli nepracovat, pokud to považují za nutné. Na základě příslušné sociální vrstvy je pak rozhodnuto, komu, jak a v jaké výši budou služby poskytnuty. Tento systém je silně vázaný na tradiční rodinnou strukturu. Odpovědnost státu je tedy stanovena na jakési optimální úrovni a nejlépe řečeno, každému podle toho, jak si zaslouží.

- **Sociálně demokratický model** je charakterizován vysokou mírou přerozdělení. Poskytované služby dosahují vysoké kvalitativní úrovně a čerpat je mohou nejen lidé z nízkých sociálních tříd, ale naopak jsou poskytovány i občanům ze sociálních tříd vyšších. Stát poskytuje své služby na základě myšlenky, že kdo platí, ten dostává. Naprosto veškerou zodpovědnost za své občany na sebe tak bere stát, který vysokými příspěvky poskytuje své služby každému, kdo zaplatil. Tento systém garantuje veškerou pomoc v době nezaměstnanosti, což často způsobuje, že lidé mnohdy žijí pouze ze státem dotovaných sociálních transferů.

Na základě rolí jednotlivých subjektů ve společnosti, které jsou ovlivňovány sociální politikou, uvádí tři typy sociálního státu Krebs. Jednotlivé typy a stručnou charakteristiku znázorňují Tabulky 3, 4 a 5.

Tabulka 3: Redistributivní typ sociálního státu

Redistributivní typ	
Hlavní myšlenka	Sociální potřeby lidí = sociální práva
Příjemci dávek	Všichni, co si požádají
Ekonomická náročnost	Vysoká
Země	Skandinávie, Dánsko, Holandsko, některé západoevropské země
Esping-Andersen	Sociálně demokratický
Hlavní nositel odpovědnosti	Stát

Zdroj: vlastní zpracování dle Krebs, 2016

Tabulka 4: Výkonový (korporativní) typ sociálního státu

Výkonový (korporativní) typ	
Hlavní myšlenka	Sociální potřeby lidí = uspokojovány dle výkonu a produktivity
Příjemci dávek	Všichni, co pracují
Ekonomická náročnost	Střední
Země	Německo, Rakousko, Francie
Esping-Andersen	Konzervativní
Hlavní nositel odpovědnosti	Stát, pojistné fondy

Zdroj: vlastní zpracování dle Krebs, 2016

Tabulka 5: Reziduální typ sociálního státu

Reziduální typ	
Hlavní myšlenka	Sociální potřeby lidí = uspokojovány
Příjemci dávek	Všichni, co platí
Ekonomická náročnost	Nízká
Země	USA, Japonsko, VB
Esping-Andersen	Liberální
Hlavní nositel odpovědnosti	Trh, rodina

Zdroj: vlastní zpracování dle Krebs, 2016

V různých publikacích lze nalézt mnoho typologií, které byly v průběhu sociálního státu vytvořeny. Každá země se k některé z nich přibližuje a díky tomu můžeme lépe pochopit sociální politiku dané země.

2. 2. Představitel reziduálního typu-Velká Británie

V počátcích historického vývoje Velké Británie nebyla zajištěna žádná ochrana pro chudé, nemocné a nezaměstnané. Nižší třídy, které pracovaly za minimální možnou mzdu, postupně získávaly nechuť k práci, jelikož jejich ekonomické příjmy byly jen o něco málo vyšší,

než výdaje na jejich základní sociální potřeby. První pomoc přišla až s vládou Alžběty I., kdy se zavedly první chudinské zákony. Pokud by zaměstnanost i nadále přinášela pouze minimální téměř nedostačující příjmy, pak by z ní způsobená chudoba byla následkem nedostatečné nabídky práce. V roce 1601 byl zaveden zákon o odpovědnosti vnoučat za své prarodiče. Cílem bylo upevnění rodinných vazeb s motivací k pracovnímu životu. V oblasti sociální podpory pak pomáhaly různé charity, církve a spolky. Chudinské zákony byly postupně novelizovány a hlavní změnou byla myšlenka, že se přestali podporovat občany v chudobě a začali se podporovat občany v nouzi (Musil, 1996).

Výraz „welfare state“ byl poprvé použit ve Velké Británii anglickým duchovním, který použil tento termín při svém kázání. Samotný termín je však připisován lordu Beveridge, který v roce 1942 vypracoval první komplexní systém sociálního zabezpečení (Večeřa, 2001).

Komplexní systém lorda Beveridge je reakcí na vyústění druhé světové války. Tento systém sociálního zabezpečení fungoval na principu příspěvků na národním pojištění, kde veškeré příspěvky byly ve stejné výši a pro možnost čerpání ze systému byly stanoveny pouze základní podmínky. Vyplácené dávky pak závisely na výši příjmů. Pro podporu nemocných byl zaveden zákon o Národní zdravotní službě a pro podporu vzdělanosti obyvatel byl zaveden zákon o vzdělání (Munková, 2005). Stát tak měl zabránit chudobě a bídě, měl pomoci lidem v nemoci a nezaměstnanosti.

Počátky vývoje sociálního státu Velké Británie nebyly typicky charakteristické pro představitele liberálního směru. Ve svých počátcích vykazoval sociální stát Velké Británie spíše prvky sociálně-demokratického modelu a to díky službám v oblasti zdravotnictví, školství a bydlení, které měly zajistit, aby na základní úrovni bylo postaráno o každého jedince. Liberálním představitelem, kdy každý jedinec je zodpovědný sám za sebe a stát pomáhá pouze těm, kteří pomoc opravdu potřebují a jsou schopni svoji nouzi prokázat, se Velká Británie stala až za dob vlády Margaret Thatcherové, tedy od konce 70. let 20. století. Reformy s tím spojené zredukovaly sociální výdaje, což s sebou přineslo omezení sociální politiky. Příkladem je snížení podpory v nezaměstnanosti, zrušení minimální mzdy, snížení přídávků na děti, snížení mezd pro pracovníky veřejného sektoru a snížení státní podpory na podporu vědeckého výzkumu a vývoje. Oblast sociálního zabezpečení byla spravována spíše soukromým sektorem a sociální politika zcela ztrácela na významu. Veškeré změny způsobily, že se zvýšila sociální nerovnost a jednotlivé dopady pro společnost byly především negativního rázu (Keller, 2005).

2. 2. 1. Důchodový systém

Historie důchodového systému, který zajišťoval především obyvatele v postproduktivním věku, se datuje od roku 1908. Týdně byla vyplácena částka pěti šilinků a hranice odchodu do důchodu byla stanovena ve věku 70ti let. V roce 1942 se na základě Beveridgeho pojištění zajišťovalo vyplácení důchodových dávek pouze na úpadek proti bídě, bez ohledu na zajištění „komfortní“ důchodové doby. Tento nepříznivý vývoj pak trval až do roku 1948. V následujících letech stále přetrvávala nespokojenost s výší státního důchodu, proto v roce 1975 došlo k uzákonění nových změn. Mezi hlavní změny lze jmenovat: výši státního důchodu, která byla úměrná úrovni výdělků, ochranu důchodů

proti inflaci na základě indexování cen nebo růstu výdělku, vyšší podporu osob, které se stali dočasně práceneschopnými, srovnání rozdílu mezi výší dávek u žen a u mužů a větší redistribuce od bohatých k chudým (Musil, 1996).

Důchodový systém Velké Británie je rozdělen do tří pilířů, kde první dva pilíře jsou veřejného charakteru. Třetí pilíř je charakteru soukromého. Pojem veřejný systém je nutné si spojit s testovaným příjmem, kde platí vztah Pension Credit = Guarantee Credit + Savings Credit, tj. státní penze se neskládá pouze ze státního, státem garantovaného příspěvku, ale také z příspěvků vlastních (Pensions Policy Institute, 2015).

- **První pilíř (Basic State Pension)** - je veřejný systém, státního charakteru, který zajišťuje minimální důchodový příjem každého občana. Jedná se o státní penzi, kterou může nárokovat každý člověk, který splnil následující podmínky: pracoval a platil pojištění (National Insurance), v době, kdy byl v pracovní neschopnosti, získal tzv. kreditní body (National Insurance Credit), případně si pojištění platil jako dobrovolník. Výše státní penze je pak omezena maximální možnou částkou, tj. pro rok 2016 částka 155,65 liber týdně (Government UK, 2016).
- **Druhý pilíř (State Second Pension)** – je veřejný systém, státního charakteru, avšak s nižším systémem redistribuce se snaží být blíže zaměstnancům. Pro zaměstnance je pak účast ve druhém pilíři povinná. Oba dva státní pilíře jsou financovány na základě systému „pay as you go“, kde se veškeré přijaté příspěvky okamžitě přerozdělí těm, kteří si o ně v postproduktivním věku požádali (Pensions Policy Institute, 2015).
- **Třetí pilíř (Occupational/Personal/multi-employer schemes)** - je systémem soukromým, založeným na dobrovolnické účasti, kde stát přímo tento systém nefinancuje. Cílem třetího pilíře je snaha o individuální spoření v průběhu života (Pensions Policy Institute, 2015).

Soudobým problémem Velké Británie je pak podobně jako ve všech zemích Evropské unie nepříznivý demografický vývoj stárnoucího obyvatelstva, který v budoucnu vyvolá nutné změny v dosavadním důchodovém systému. Prognózu počtu osob pobírajících státní důchod Velké Británie, společně s přechodím rokem 2015 a aktuálním rokem 2016, znázorňuje Tabulka 6.

Tabulka 6: Počet osob pobírajících státní důchod ve Velké Británii (v tis. Kč)

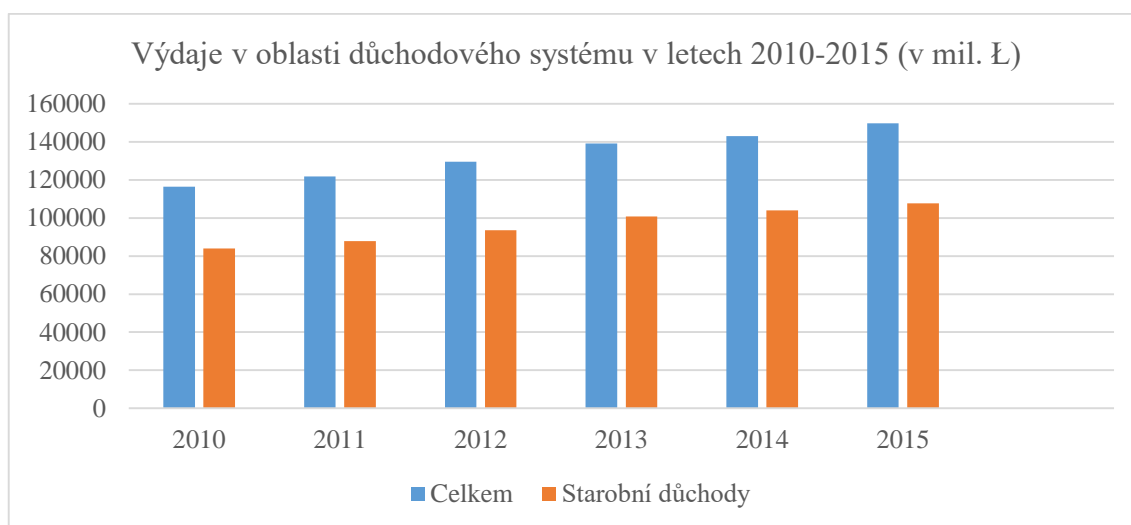
Rok	2015	2016	2020	2030	2040	2050
Počet osob v tisících	12,312	12,530	11,993	13,958	16,645	16,890

Zdroj: vlastní zpracování dle Pensions Policy Institute, [online], 2016

Od roku 2015 se počet osob pobírajících důchod postupně navyšuje a budoucí prognózy od aktuálního roku 2016 jsou spíše nepříznivé. V roce 2050 by pak oproti roku 2015 měl počet lidí pobírajících důchod vzrůst o více jak čtyři miliony.

S narůstajícím počtem osob v postproduktivním věku se tak budou postupně navyšovat státní výdaje v oblasti důchodového systému. Obrázek 1 znázorňuje vynaložené výdaje státního rozpočtu od roku 2010 do roku 2015, v mil. liber (£).

Obrázek 1: Výdaje v oblasti důchodového systému v letech 2010-2015 (v mil. £)

Zdroj: vlastní zpracování dle UK Public Spending, [online], 2016

Obrázek 1 znázorňuje celkovou výši vyplacených částek důchodového systému za období sedmi let, v porovnání se složkou starobních důchodů. Starobní důchody jsou v návaznosti

na celkovou výši největšími státními výdaji ze všech ostatních důchodů. Obě uvedené složky se od roku 2010-2015 postupně zvyšují a tím ze státního rozpočtu plyne stále více peněžních prostředků.

2. 2. 2. Zdravotní systém

První zmínka o zdravotním systému byla zahrnuta do zákona o národním pojištění, který se skládal ze dvou samostatných částí. Jednu část tvořilo pojištění proti nezaměstnanosti a druhá část byla tvořena zdravotním pojištěním. Do praxe bylo samotné národní pojištění zavedeno v roce 1912 (Musil, 1996).

Základem zdravotního systému Velké Británie je Národní zdravotnická služba (National Health Service). Další oblastí je pak oblast veřejného zdraví (Public Health), která se snaží být blíže občanům. Oba výše uvedené systémy jsou zodpovědné za ochranu, propagaci a zlepšování lidského zdraví. Třetí oblastí je sociální péče (Social care), která poskytuje osobní přístup a podporu v nemoci, podporu pro postižené, podporu pro obyvatele v postproduktivním věku a v neposlední řadě pak pomoc v chudobě. V oblasti sociální péče se jedná o služby jako je například pomoc s přípravou jídla, nakupováním a mytím. Dávky v této sociální oblasti jsou dávky testované. Tři výše uvedené oblasti jsou pak dále rozčleněny na místní, okresní a krajskou úroveň. Celý systém spadá do kompetencí Ministerstva zdravotnictví (Local Government Association, 2014).

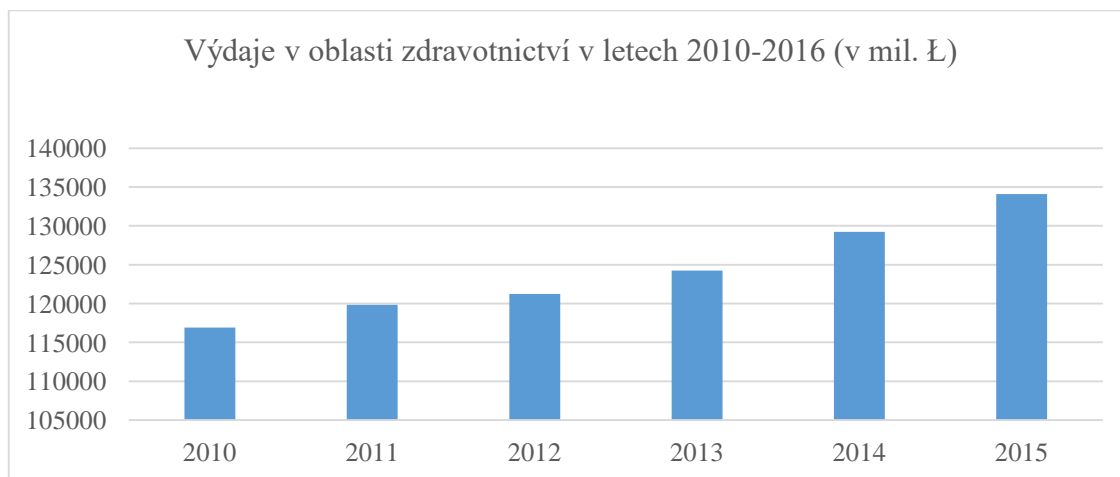
Národní zdravotnická služba poskytuje péči jak ambulantní, tak i lůžkovou. Každý pacient je registrován u svého rodinného lékaře, který mu v případě potřeby předepíše doporučení k odbornému lékaři v nemocnici. Návštěva odborného lékaře je pak pouze možná buď na základě získaného doporučení, nebo výjimečně v akutních případech. Odborný lékař může společně se zaměstnáním ve státní sféře, poskytovat také vedlejší pomoc soukromou. Pacienti tak mají možnost výběru z různých soukromých služeb, které fungují na základě právní dohody. Pro občany jsou dále zřízena speciální střediska hygieny dětí, pracoviště specializující se na pomoc fyzicky nebo psychicky postiženým a také lze využít služby v oblasti školní zdravotní péče (Brdek, 1998).

V polovině 80. let 20. století se v Národní zdravotnické službě začaly omezovat výdaje, což s sebou přineslo zhoršení kvality služeb a zvýšení poptávky po soukromých zdravotnických službách. Na situaci reagovala vláda nutnými reformami. Reformy pak způsobily, že část státních výdajů byla přenesena na občany, výdaje byly i nadále omezovány, což znovu zvýšilo zájem o privátní péči. Systém zdravotnictví Velké Británie je systémem placeným z daní. Určen je také maximální rozpočtový strop a v oblasti

veřejné péče dostává každý občan stejnou sociální péči, bez ohledu na to, do jaké sociální třídy patří (Brdek, 1998).

Podobně jako v důchodové oblasti, tak i do oblasti zdravotnictví plyne velká část výdajů státního rozpočtu. Obrázek 2 znázorňuje celkové výdaje v oblasti zdravotní péče Velké Británie v letech 2010-2015.

Obrázek 2: Výdaje v oblasti zdravotnictví v letech 2010-2015 (v mil. £)

Zdroj: vlastní zpracování dle UK Public Spending, [online], 2016

Výdaje se průběhu sedmi let neustále navyšují. V roce 2010 činily výdaje 116 916 milionu liber a v předchozím roce, 2015, převýšily částku 130 000 mil. £, tj. konkrétně 134 108 mil. £.

2. 2. 3. Vzdělávací systém

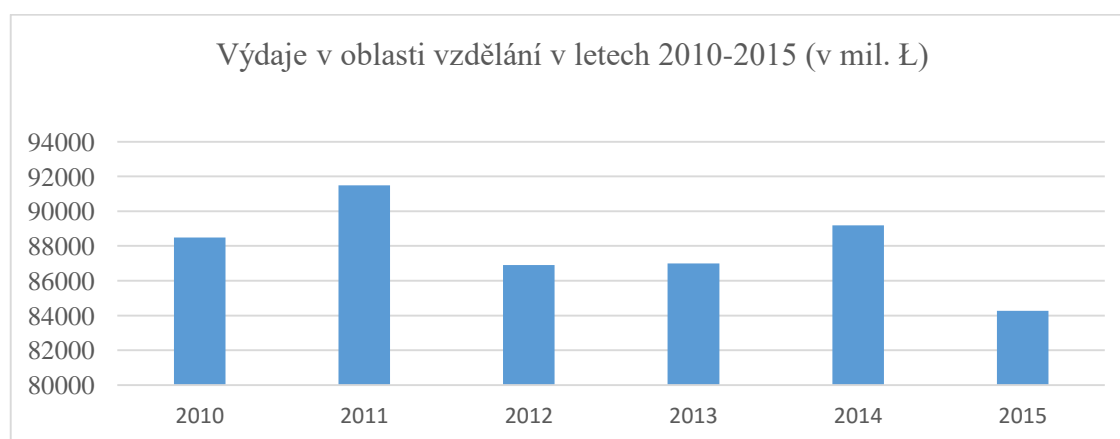
Vzdělávací systém Spojeného království se příliš neliší od ostatních evropských zemí. Povinná školní docházka je bezplatná a lze také využít soukromého vzdělání. Systém je rozdělen do čtyř základních etap. První etapa - základní vzdělání (Primary education) je určena pro děti od 5 do 11ti let. Druhá etapa – středoškolské vzdělání (Secondary education) je pak ohraničena věkem 11 až 16 let. Touto etapou zároveň končí povinná školní docházka. Dalším vzděláním (Further education) je pak možnost získání různých kvalifikací a tato etapa je zároveň povinným předstupněm za účelem dosažení vysokoškolského vzdělání (Higher education) (International Student, 2016).

Ve Velké Británii je vysokoškolské vzdělání zpoplatněno. Vysoké školy mají možnost vybírat školné až do výše 9 000 liber za rok. Každý nemajetný student pak může využít státní půjčky na vzdělání, kterou splatí v době zaměstnaneckého poměru. Půjčku student splatí až poté, co jeho výše odměny v zaměstnání přesáhne 21 000 liber. Na školné tak není třeba mít předem naspořeno. Studenti z nízkých sociálních tříd jsou navíc motivováni podporou ve formě stipendijních programů. Cílem zavedení školného byla nutnost předejít snížení kvality studia, navýšení státních příspěvků a snížení počtu možných uchazečů (Government UK, 2015).

Na základě této regulace je nutné, aby student pečlivě zvážil výběr vysoké školy v návaznosti na budoucí uplatnění. Tato regulace má také vliv na prohloubení rozdílů mezi vyššími a nižšími sociálními vrstvami.

Obrázek 3 znázorňuje výši státních výdajů vynaložených v oblasti vzdělávání.

Obrázek 3: Výdaje v oblasti vzdělávacího systému v letech 2010-2015 (v mil. £)

Zdroj: vlastní zpracování dle UK Public Spending, [online], 2016

Výdaje v této oblasti jsou rok od roku rozdílné a na rozdíl od předchozích oblastí se postupně nenavýšují. Největší pokles byl zaznamenán v roce 2015, tj. 84 260 mil. £ a nejvyšší nárůst naopak v roce 2011, tj. 91 496 mil. £.

2. 2. 4. Sociální podpora

Ve Velké Británii v oblasti sociální podpory lze nalézt oblasti: Rodina s dětmi, nezaměstnanost, pečovatelské dávky, dávky na bydlení, dávky v případě úmrtí, dávky proti sociálnímu vyloučení a dávky sociální ochrany. Samostatně jsou pak dávky

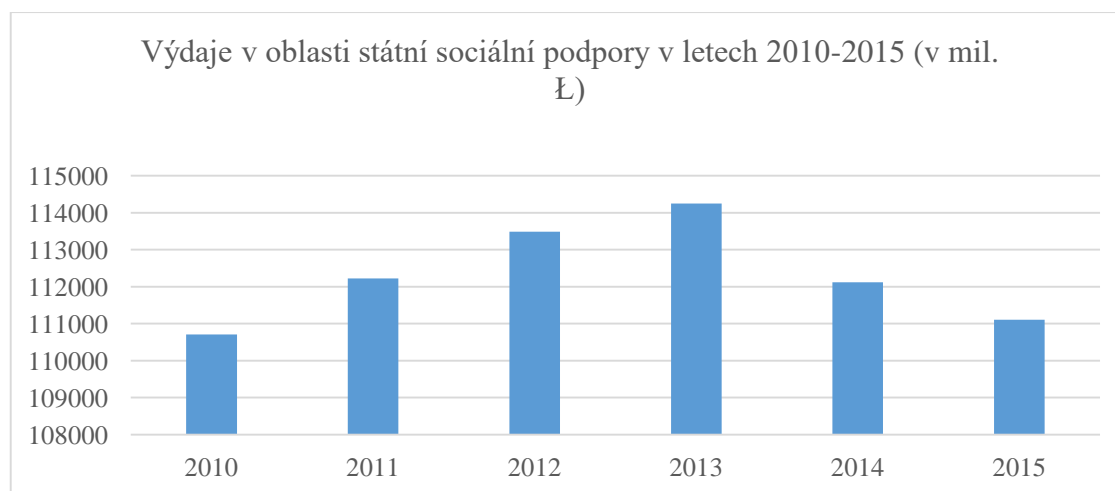
penzijního systému a systému zdravotnictví. Sociální stát také podporuje své občany formou různých daňových úlev (Government UK, 2016).

V oblasti dávek rodin s dětmi lze čerpat: Přídavek na dítě (Child benefit), Mateřský příspěvek (Maternity Allowance) a Příspěvek na péči o dítě (Childcare grant). Pro podporu rodin, kterým se narodilo dítě s postižením, lze nárokovat příspěvek na péči pro postižené dítě (Government UK, 2016).

V oblasti nezaměstnanosti lze čerpat dávky: Příspěvek pro uchazeče o budoucí zaměstnání (Jobseeker's Allowance) a příspěvky v době nízkých příjmů (Low income benefits). První příspěvek lze nárokovat, pokud žadatel platil povinné příspěvky. Příspěvky v době nízkých příjmů jsou dávky jednotné, poskytované na základě výše příjmů (Government UK, 2016).

Pro oblast státní sociální podpory se ve Velké Británii využívá termínu „welfare“. Jednotlivé poskytnuté státní výdaje v této oblasti znázorňuje Obrázek 4.

Obrázek 4: Výdaje v oblasti státní sociální podpory v letech 2010-2015 (v mil. £)

Zdroj: vlastní zpracování dle UK Public Spending, [online], 2016

Výdaje se od roku 2010 do roku 2013 postupně navyšovaly. V roce 2014 oproti roku předchozímu, došlo k velkému poklesu, tj. konkrétně pokles z 114 252 mil. £ na 112 119 mil. £. Od roku 2014 pak výdaje v této oblasti každým rokem klesají.

Ve Velké Británii v oblasti sociální pomoci jsou dávky financovány především z daní, možností je pak ale také financování z vybraných poplatků a pokut. Po celé zemi jsou

rozmístěny dobrovolné organizace, jako je například Age Concern, které jsou financovány z grantů, darů a fondů (Brdek, 1998).

2. 3. Představitel konzervativního typu – Německo

Počátky Německého sociálního státu byly reakcí na postupně se formující industriální společnost, která prohlubovala bídu nižších sociálních vrstev a zároveň navyšovala rozdíly mezi sociálními vrstvami. Reakcí na problémy industriální společnosti byly bouře slezských tkalců v létě 1844. Odpovědí na neúprosnou situaci byla dvě možná řešení. Na jedné straně se jednalo o znovuzavedení cechovního systému, na druhé straně o nastolení sociální monarchie. Zavedení cechovního systému prosazoval německý kancléř Bismarck, který však po dosazení do funkce změnil svůj postoj a začal sympatizovat se sociální monarchií (Musil, 1996).

Německo je již od počátku typickým představitelem konzervativního typu. Začátky Německého sociálního státu sahají do osmdesátých let 19. století, kdy bylo potřeba zajistit ochranu pro kvalifikované dělníky a zaměstnance. Sociální podpora pak byla poskytována těm, kteří byli prospěšní pro stát. Stát do pojistného systému nijak nezasahoval, pouze reagoval až při nejzávažnějších selháních. Pojistné plnění odpovídalo tomu, ve které sociální vrstvě se jedinec nacházel. Základem rodinného života byl muž a celý systém byl založen na principu ekvivalence. Ten, kdo vydělává, ten platí a ten také může čerpat sociální dávky. Osamělé matky, které se tomuto principu vymykaly, byly podporovány z vybraných daní. Do sedmdesátých let 20. století byl pak model Německa brán za vzor ideálního sociálního státu (Keller, 2005).

Současné 21. století však dosavadní systém považuje spíše za rigidní, který nezohledňuje podstatný vliv globalizace. Německý sociální stát je založený na kvalifikované pracovní síle, která tento systém financuje. Největším problémem je zachování systému, který stojí na rodině a zároveň předpokládá zaměstnanost všech ekonomicky aktivních obyvatel. Ve 21. století je tento systém těžko udržitelný, jelikož pozice rodiny ztrácí stále více na významu. Lidé se rozvádějí, matky stále častěji zůstávají svobodné a mnoho párů ani sňatky neuzavírá. Dalším problémem se pak jeví, že dosavadní systém garantuje vysokou životní úroveň a jakákoliv změna by způsobila, že by starší lidé, kteří tvoří přibližně čtvrtinu obyvatel a dále pak zaměstnanci veřejného sektoru, ztratili dosavadní výhody. Řešením může být pojistné plnění, financované z daní. To se však nezamlouvá odborům,

které by touto změnou ztratily svoji působnost, neboť by rozhodnutí bylo přesunuto na parlament a politické strany (Keller, 2005).

2. 3. 1. Důchodový systém

Německý důchodový systém je systémem tří pilířovým, kde podobně jako ve Velké Británii budou nutné mnohé změny z důvodu nepříznivého demografického vývoje. Bundesministerium für Arbeit und Soziales (2015) uvádí:

- **První pilíř zákonného sociálního pojištění (gesetzliche Rentenversicherung)** představuje systém, který je financován průběžně a tím je založený na principu mezigenerační solidarity. Financování prvního pilíře je založeno na financování „pay as you go“. Tak, jak celosvětově přibývá obyvatel v postproduktivním věku, tak i tento pilíř bude nucen projít reformou. Cílem prvního pilíře je po skončení postproduktivního věku nahradit dosavadní ztracenou mzdu. Na rozdíl od soukromých pojišťoven je výplata dávky poskytována všem občanům bez výjimky. V prvním pilíři lze kromě čerpání dávek také využít rehabilitační služby.

Nejvýznamnější vyplácenou dávkou je dávka starobního důchodu, který může být různého druhu. Pro možnost plnění řádného starobního důchodu je nutné platit 5 let pojištění. Následně je pak pro každý druh důchodu stanovena různá hranice odchodu do důchodového věku. Pro občany narozené před rokem 1947 je věková hranice stanovena na 65 let. V letech 1947-1957 je hranice posunuta na 65 let, změna je až v letech 1958-1963, kdy je odchod do důchodu ještě navýšen o jeden rok. Od roku 1964 je tedy potřebná výše 67 let. Pro osoby s těžkým postižením je tato hranice snížena. Výše snížení je však pouze vůči původním rokům o jeden rok (ČSSZ, 2015).

- **Druhý pilíř zaměstnaneckého penzijního pojištění (betriebliche Altersversorgung)** je rozdělen do pěti oblastí, kde se zaměstnanec může svobodně rozhodnout, jakým způsobem těchto pět oblastí využije a prokombinuje. Jedná se o oblasti:
 - přímá podpora (Direktusage),
 - podpůrné pojištění (Unterstützungskassen),

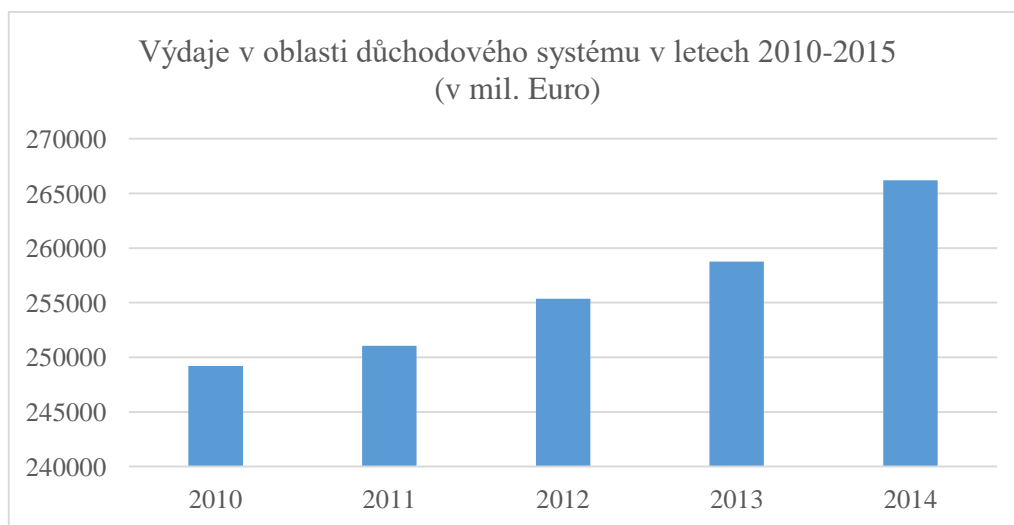
- přímé pojištění (Direktversicherung),
- penzijní pojištění (Pensionskasse),
- penzijní fond (Pensionsfonds).

Druhý pilíř má mnoho výhod, jako jsou příspěvky ze strany státu, lze využít „množstevních slev“, které se týkají zejména administrativních nákladů a zaměstnavatelé mohou také svým zaměstnancům přispět, na základě tzv. Kolektivní smlouvy.

- **Třetí pilíř soukromého připojištění (private Altersvorsorge)** je systém, který podporuje obyvatele, aby nespolehali pouze na první státní pilíř, ale aby si na důchod spořili také osobně.

Výdaje v oblasti důchodového systému znázorňuje Obrázek 5.

Obrázek 5: Výdaje v oblasti důchodového systému v letech 2010-2015 (v mil. Euro)

Zdroj: vlastní zpracování dle Das Statistik-Portal, [online], 2016

Výdaje se od roku 2010 postupně navyšují. V roce 2014 oproti roku 2010 stouply tyto výdaje o téměř 17 000 mil. Euro.

2. 3. 2. Zdravotní systém

Zdravotní systém Německé republiky patří do systému jednotné národní soustavy s povinným zdravotním pojištěním. Německé zdravotní pojištění se řadí mezi světové

špičky. Občané za minimální přispěnou částku dostávají největší možnou kvalitu služeb (Munková, 2005).

Německý systém zdravotního pojištění je dle Institut für Qualität und Wirtschaftlichkeit im Gesundheitswesen (2015) rozdělen do tří oblastí:

- Ambulantní péče,
- Sektor ambulantní a nemocniční péče,
- Lůžková a rehabilitační střediska.

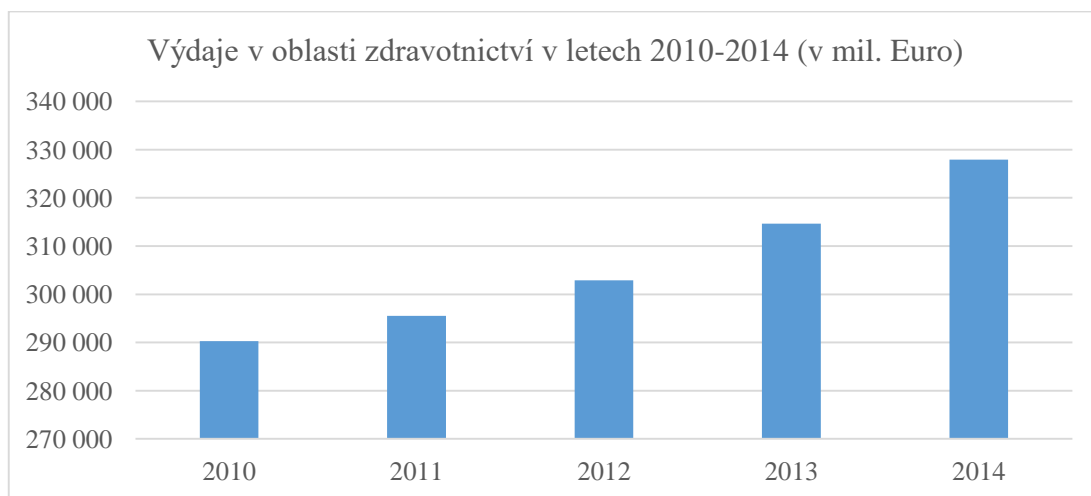
Samotný systém zdravotní péče je pak dle Institut für Qualität und Wirtschaftlichkeit im Gesundheitswesen (2015) založen na čtyřech základních principech:

- **Povinné pojištění** – všichni občané musí být účastni.
- **Financování**- systém je financován především z příspěvků zdravotních pojišťoven, občanů a zaměstnavatelů.
- **Solidarita** – nárok na zdravotní péči má každý občan, bez ohledu na to, z jaké je sociální vrstvy.
- **Samostatnost** – základní podmínky pro lékařskou péči jsou státem stanoveny a každý občan při využití péče jedná samostatně.

Podmínka plnění z nemocenského systému pojištění je vázána na platbu pojistného. Každému občanovi je po zaplacení pojistného poskytnuta bezplatná péče, v některých případech je péče poskytována za sníženou cenu. Pacienti mají také možnost využití nadstandardní péče. Nadstandardní péči lze nárokovat, pokud si pacient uhradí náklady na lékařskou péči sám, nebo si sám proplatí náklady na léky. Veškeré výdaje pak předloží nemocenské pokladně k proplacení. Je pak na posouzení nemocenské pokladny, které služby budou proplaceny a které ne. V oblasti německého pojištění se velmi významně projevuje princip solidarity, kde manželka a děti pojistníka, pokud nejsou výdělečně činní, využívají systém bezplatně. Samotný systém pak funguje na základě již zmíněných nemocenských pokladen, které jsou samostatnými korporacemi. Pokladny jsou pak financovány z vybraného pojistného, případně z dotací a fungují na základě právní dohody (Munková, 2005).

Vynaložené výdaje v oblasti zdravotnictví znázorňuje Obrázek 6.

Obrázek 6: Výdaje v oblasti zdravotního systému v letech 2010-2014 (v mil. Euro)

Zdroj: vlastní zpracování dle Gesundheitsberichterstattung des Bundes-Gemeinsam Getragen von RKI und Destatis, [online], 2016

Výdaje na zdravotní péči se v letech 2010-2014 postupně navyšují, podobně, jako tomu bylo v oblasti důchodové.

2. 3. 3. Vzdělávací systém

Vzdělávací systém Německé republiky je rozdělen do pěti oblastí:

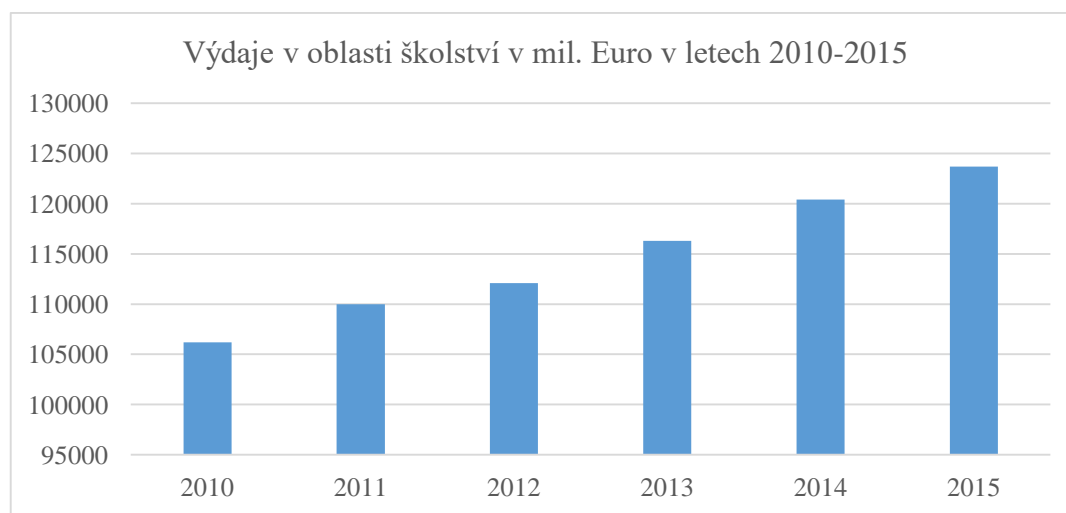
- Předškolní vzdělání,
- Primární vzdělání,
- Sekundární vzdělání,
- Terciární vzdělání,
- Průběžné vzdělání.

Primární vzdělání (Grundschule) je učeno žákům od 6ti do 10ti let (od 6ti do 12ti let oblast Berlína a Brandenburgu). Za primární vzdělání nese odpovědnost ředitel, který respektuje zákony a spolupracuje se školní konferencí (Schulkonferenz). Sekundární vzdělání se poté rozlišuje na nižší a vyšší, kde nižší sekundární vzdělání je zaměřené na budoucí specializaci a vyšší vzdělání nabízí různé vzdělávací kurzy. Sekundární vzdělání končí ve věku maximálně 19ti let. Sekundárním vzděláním končí povinná školní docházka.

Terciární vzdělání v Německu představují: Univerzity, vysoké školy odborné, umělecké a hudební vysoké školy, církevní vysoké školy a soukromé vysoké školy (SocioFactor, 2012).

Obrázek 7 znázorňuje státní výdaje vynaložené v oblasti vzdělávání.

Obrázek 7: Výdaje vynaložené v oblasti školství v letech 2010-2015 (v mil. Euro)

Zdroj: vlastní zpracování dle Das Statistik-Portal, [online], 2016

Vynaložené výdaje Německé republiky se liší od Velké Británie tím, že jsou rostoucího trendu.

2. 3. 4. Sociální podpora

Nejvýznamnější oblastí státní sociální podpory je oblast rodinné politiky. Rodinná politika

se snaží plnit tři základní cíle:

- Podpořit mladé lidi v zakládání rodin,
- Zvýšit společenské uznání, morálně posilnit a ekonomicky podpořit mladé páry,
- Podpořit děti v oblasti zdravotní péče a sociálního rozvoje (Brdek, 1998).

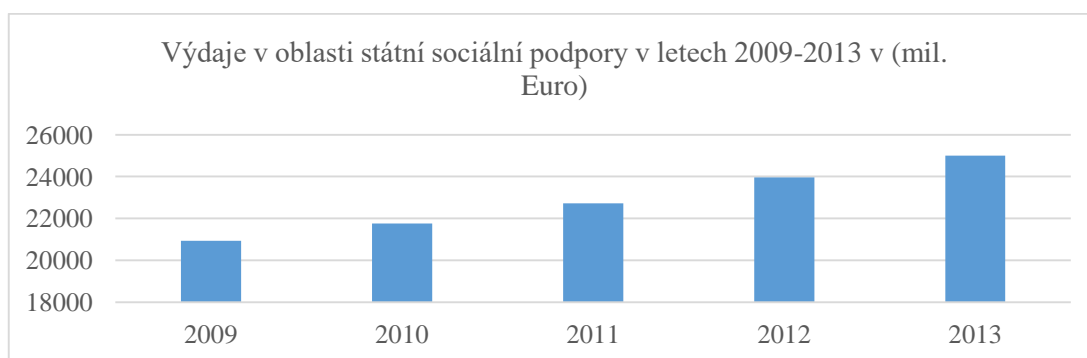
Rodinná politika Německa je oproti jiným zemím zaměřena především na peněžité dávky. Mezi peněžité dávky patří například přídatky na děti (Kindergeld). Dalšími dávkami jsou pak dávky, které podporují dočasnou ztrátu zaměstnání, jako je například rodičovská dovolená. Rodinná politika Německa zahrnuje také příspěvky pro mateřské školky

a hřiště. Již od narození lze čerpat peněžitou pomoc v mateřství a granty pro pomoc v domácnostech. V době nastoupení dítěte do oblasti vzdělávacího systému, je možnost využít studentských půjček a grantů pro žáky. Zabezpečeny jsou také matky, které s dítětem zůstaly samy (Bujard, 2014).

Oblast sociální pomoci spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Na místní úrovni je pak podpora realizována pomocí příslušných fondů. Lze nárokovat dávky v oblasti bydlení, rehabilitace postižených, služby pro mladé, aj. (Munková, 2005).

Státní výdaje na oblast sociální podpory znázorňuje Graf 8.

Obrázek 8: Výdaje v oblasti státní sociální podpory v letech 2009-2013 (v mil. Euro)

Zdroj: vlastní zpracování dle Das Statistik-Portal, [online], 2016

Podobně jako v předchozích oblastech, jsou výdaje státní sociální podpory také rostoucího trendu.

3. Problematika sociálního státu v České republice

Sociální systém se skládá ze tří částí: sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc. V České republice jsou zastoupeny všechny tři části na základě složité právní úpravy, s různými podmínkami nároku a následně pak i s různými dopady pro společnost (Hejduková, 2015).

Hejduková (2015) uvádí dále tyto základní definice:

- V oblasti systému sociálního pojištění je pro účastníky povinné odvádět platby pojistného. Systém se pak skládá ze tří částí: důchodové pojištění, nemocenské pojištění a pojištění v nezaměstnanosti.
- Oblast státní sociální podpory je oblastí, která je financována z daní a plnění není vázáno na platbu pojistného. Poskytované dávky jsou zejména čerpány rodinami z nižších sociálních vrstev, které dosahují nízkých příjmů. Dávky státní sociální podpory lze dále dělit na dávky testované, které závisí na výši příjmu, nebo na dávky netestované, nezávislé na výši příjmů. Mezi testované dávky řadíme: přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné. Mezi dávky netestované řadíme: rodičovský příspěvek a pohřebné.
- Oblast sociální péče je oblastí, kde jsou kromě peněžních příjmů nabízeny také služby. Cílem je zmírnění společenských rozdílů ve společnosti a pomoc těm, co to nejvíce potřebují. Mezi dávky sociální péče řadíme: dávky péstounské péče, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna péstouna, příspěvek při převzetí dítěte do péče, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, příspěvek při ukončení péstounské péče, systém pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc, systém pomoci zdravotně postiženým, sociální služby a sociální péči.

Sociální stát našeho století je státem, kde nejvýznamnější roli hraje především oblast důchodového systému, zdravotnictví a školství.

Ve 21. století představuje nejvýznamnější roli sociálního systému zejména penzijní systém, systém zdravotnictví, školství a v neposlední řadě pak systém státní sociální

podpory a péče. První tři z výše uvedených oblastí budou v brzké době nuceni projít transformací, případně velkými změnami. Díky neustále se vyvíjející společnosti mohou nastat enormní problémy, kterým je třeba předcházet. Soudobý sociální stát je státem, který je ovlivněn rostoucím trendem globalizace, nepříznivým demografickým vývojem a rozvojem technologií, které jsou spojené s pokroky v medicíně. Dále se také rozvíjí environmentální krize, která nabývá na významu společně s narůstajícím bohatstvím ve společnosti (Mertlík, 2003).

3. 1. Oblast sociálního pojištění

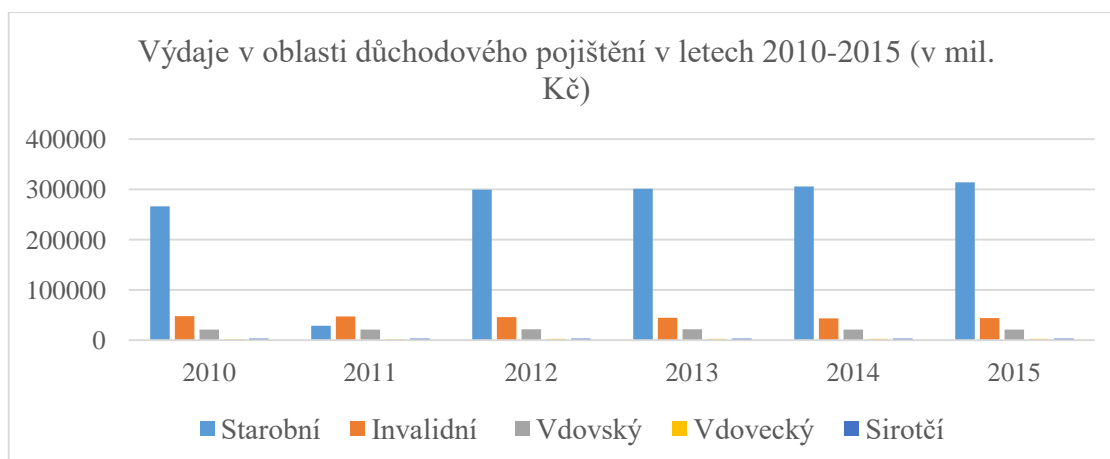
3. 1. 1. Důchodové sociální pojištění

Důchodový systém České republiky, jak uvádí Ministerstvo financí České republiky (2016) je rozdělen do tří základních pilířů:

- **I. pilíř** – jedná se o státní systém financování, kde na základě placení pojistného, má pojištěnec nárok na plnění. Tento pilíř je povinný jak pro zaměstnance, tak pro osoby samostatně výdělečně činné a je založený na průběžném financování.
- **II. pilíř** – fondový systém financování, který je již zrušen, byl založený na adresném vyvedení tří procent povinných odvodů na důchodové pojištění a povinném přidání dalších dvou procent. Účastníci si částku ukládali na budoucí důchod prostřednictvím penzijních společností.
- **III. pilíř** – je založen na penzijním připojištění a doplňkovém penzijním spoření. Účast je dobrovolná s vlastní nastavenou dobou spoření a oproti II. pilíři je zde možnost přestat spořit ještě před pobíráním penze. Předčasné ukončení s sebou však nese ztrátu dosavadních výhod.

V oblasti I. pilíře důchodového systému lze nárokovat starobní, invalidní, sirotčí, vdovský a vdovecký důchod. Obrázek 9 znázorňuje, kolik peněžních prostředků ze státního rozpočtu bylo vynaloženo na čerpání těchto dávek (MPSV, 2016).

Obrázek 9: Výdaje na důchodové pojištění v letech 2010-2015 (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle Ministerstva práce a sociálních věcí, [online], 2016

Z grafu je patrné, že největším zatížením pro státní rozpočet jsou dávky starobního důchodu. Výdaje na dávky starobního důchodu se v průběhu výše uvedených let neustále navyšují. Dalšími většími plněními jsou pak dávky invalidního a vdovského důchodu. Naopak téměř zanedbatelné výdaje oproti výdajům předchozím jsou vynaloženy na dávky vdoveckého a sirotčího důchodu.

Důchodový systém České republiky je průběžným systémem, kde ekonomicky aktivní obyvatelstvo financuje obyvatele v postproduktivním věku. Zásadním problémem tohoto systému je, že populace stárne a ubývá ekonomicky aktivních, což je spojeno se stále navyšujícími se výdaji a záporným dopadem na státní deficit. Z toho důvodu se stát snaží zatraktivnit třetí pilíř a podpořit tak dosavadní upadající systém.

Demografický vývoj obyvatelstva naznačuje, že je nutné začít co nejdříve s reformou a řešit tak na situaci, kdy stárnoucí obyvatelstvo převyšuje počet ekonomicky aktivních s nepříliš pozitivními prognózami do budoucna. Nynějším trendem je, že stát na prodlužující se délku života každého obyvatele reaguje neustálým posouváním hranice věku odchodu do důchodu. Tímto krokem se snaží snížit počet obyvatel v postproduktivním věku, kteří pobírají důchod. Lidé tak pracují až téměř do konce svého života, snižují se počty žadatelů na výplaty důchodu a celková doba nároku pobírání se u každého jedince zkracuje. Následující tabulky znázorňují rozložení počtu obyvatel dle jednotlivých věkových skupin, od roku 2015 do roku 2050. Jedná o zvolenou střední prognózu demografického vývoje obyvatelstva.

Tabulka 7: Základní a věkové skupiny v absolutním vyjádření, v celé populaci, 2002-2025

Věk	2002	2005	2010	2015	2020	2025
0-14	1 589 766	1 487 148	1 400 028	1 426 352	1 408 644	1 346 384
15-64	7 195 541	7 302 144	7 286 202	7 011 496	6 786 952	6 669 506
65+	1 417 962	1 446 681	1 596 812	1 864 146	2 088 333	2 201 310

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad, [online], 2016

Tabulka 8: Základní věkové skupiny v absolutním vyjádření, v celé populaci, 2030-2050

Věk	2030	3035	2040	2045	2050
0-14	1 274 155	1 219 739	1 197 000	1 190 477	1 173 004
15-64	6 520 205	6 337 422	5 964 564	5 569 751	5 309 251
65+	2 308 073	2 399 918	2 633 554	2 862 020	2 956 079

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad, [online], 2016

V tabulkách jsou červeně zvýrazněny nejdůležitější údaje, rok 2015, který je nejbližším rokem k aktuálnímu roku 2016, dále pak rok 2050. Zvýrazněné údaje ekonomicky aktivní populace naznačují, že od roku 2015 do roku 2050 klesne počet těchto příslušníků, budoucích přispěvatelů o téměř milion a půl. Na druhé straně pak počet obyvatel ve věku 65 let a více vzroste o více než jeden milion. Obě tabulky naznačují, že dochází k výraznému úbytku ekonomicky aktivních obyvatel a zároveň se navyšuje počet obyvatel v postproduktivním věku.

V roce 2016 již vláda vyčerpala možnost úpravy průběžného systému a to již zmíněným posunem hranice věku odchodu do důchodu. Mladší ročníky tak dosáhnou věku penze téměř na hranici dnešního dožití. Dalšími možnostmi by pak mohlo být navýšení již tak vysokých odvodů, nebo snížení náhradového poměru. Tabulka 9 znázorňuje, kolik procent obyvatel z celkového počtu ve věku 15-64 let bylo zaměstnaných v roce 2015.

Tabulka 9: Míra zaměstnanosti v roce 2015

Míra zaměstnanosti	%
1. čtvrtletí 2015	69,3
2. čtvrtletí 2015	70,2
3. čtvrtletí 2015	70,5
4. čtvrtletí 2015	70,8
Rok 2015	70,2

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad, [online], 2016

Na základě tabulky zaměstnanosti roku 2015 by se dalším řešením mohlo nabízet zvýšení zaměstnanosti obyvatel, čímž by se zároveň zvýšil počet přispívajících do systému.

Pokud vezmeme v úvahu počet obyvatel ve věku 15-64 let, kteří jsou zaměstnaní, tak lze předpokládat, že v roce 2015 přispívají na jednoho obyvatele v postproduktivním věku přibližně 2 pracovníci. V roce 2050 pak v důsledku předpokládaného demografického vývoje na toho samého obyvatele nebude vydělávat ani jeden celý zaměstnanec.

Na dosavadní neúnosnou situaci reaguje vláda, po zrušení druhého pilíře, především úpravami pilíře třetího. V listopadu 2015 byly v poslanecké sněmovně schváleny nové změny, týkající se doplňkového penzijního spoření ve třetím pilíři. Jednou ze schválených změn, platných od roku 2016, je zpřístupnění doplňkového penzijního spoření pro děti již od narození, kdy lze ve věku 18-ti let, na základě splnění určených podmínek, vybrat část naspořené částky. Další změnou je varianta ukončení spoření a výběru naspořených finančních prostředků v pevně stanoveném věku 60-ti let. Určitě největším „lákadlem“ ke vstupu do třetího pilíře jsou však státní příspěvky a možnost odečtu vložených prostředků od daňového základu (Karásek, 2016). V Tabulce 10 je znázorněna výše vlastního příspěvku společně s adekvátní výší příspěvku státního.

Tabulka 10: Výše vlastního a státního příspěvku v Kč v oblasti spoření ve třetím pilíři

Vlastní výše/Kč	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1 000
Státní výše/Kč	0	0	90	110	130	150	170	190	210	230

Zdroj: vlastní zpracování dle Česká spořitelna, 2016

Z tabulky je zřejmé, že stát motivuje střadatele ke spoření větších finančních částek. Spoření malých finančních částek nemá ve výsledku téměř žádný finanční efekt a vyplatí se pouze u velmi dlouhodobých variant.

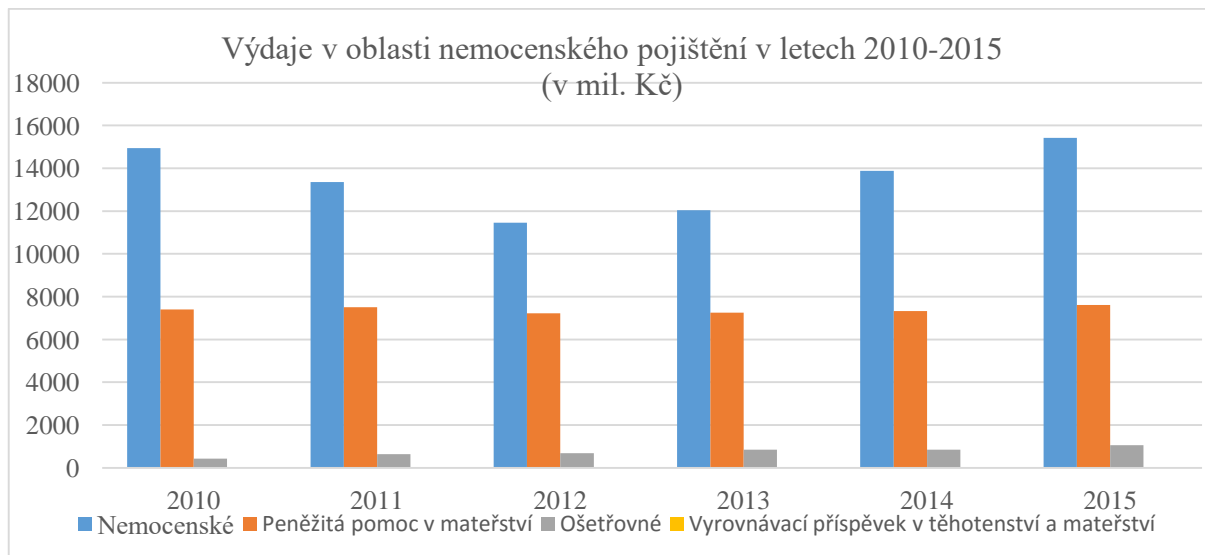
Stát se zatím snaží na negativní demografický vývoj, po zrušení druhého pilíře, reagovat pouze změnami třetího pilíře. Snaží se podpořit a zároveň přesvědčit obyvatele, aby se nespolehali pouze na státní důchod, ale aby si začali na důchod spořit sami. Je však velmi pravděpodobné, že této příležitosti využije jen některá část obyvatel a občany s nízkými příjmy nebude tato podpora využita. Lidé s nízkými příjmy si ve většině případů sami nejsou schopni spořit na důchod jak pro sebe, tak ani pro své děti. Odvody na důchodové pojištění jsou poměrně vysoké a převládá nechuť dalšího spoření s neurčitým výhledem. Navíc stát neustále mění podmínky pro spoření v jednotlivých pilířích. Samotným problémem pak není spořit si na důchod, ale spíše nechuť spořit si v soukromých fondech a zároveň odvádět vysoké pojistné na státní důchod. V současné době navíc nelze opustit průběžný systém financování a jakékoliv snížení odvodů by bylo velkým zásahem do státního rozpočtu. Nad tímto koloběhem je třeba se zamyslet a zodpovědět si tu nejzákladnější otázku, zda je vůbec možné tento systém nějak významně včas změnit, protože se nacházíme ve společnosti, která je zcela rozdílná a kde nejpodstatnější moc na změnu mají především voliči prostřednictvím svých hlasů. Je ale zřejmé, že v budoucnosti je třeba zvážit možnost zavedení např. pevné částky po státní důchod nebo přehodnotit výši odvodů.

3. 1. 2. Nemocenské sociální pojištění

Dávky nemocenského pojištění mají za cíl podpořit obyvatele, kterým se snížil peněžní příjem, nebo zůstali zcela bez příjmu. Stát podporuje tyto jedince a prostřednictvím dávek se snaží o částečné nahrazení ušlého výdělku (MPSV, 2016).

V oblasti nemocenského pojištění lze nárokovat dávky: nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, ošetřovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství (MPSV, 2016). Jednotlivé vynaložené výdaje státního rozpočtu znázorňuje Obrázek 10.

Obrázek 10: Výdaje na nemocenské pojištění v letech 2010-2015 (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Ministerstva práce a sociálních věcí, [online], 2016

Z grafu je patrné, že největším výdajem státního rozpočtu se v letech 2010-2015 udržovaly výdaje na nemocenské pojištění. Tyto výdaje se v prvních třech letech snižovaly a od roku 2012 dochází k jejich neustálému navyšování. Dalším nezanedbatelným výdajem je pak peněžitá pomoc v mateřství.

Nemocenské výše uvedených let prošlo mnoha změnami a úpravami. Mezi změny patří zejména doba nároku. V roce 2016 hradí zaměstnavatel svému zaměstnanci náhradu mzdy až do 15. kalendářního dne. Zaměstnavatel je pak povinen zajistit náhradu mzdy až od čtvrtého dne nemoci (MPSV, 2016). Do této doby jsou nemocní doma zadarmo. Stát se touto regulací snažil docílit, aby lidé nemocenské dávky nezneužívali. Opatření opravdu přineslo snížení počtu krátkodobé nemocnosti.

V roce 2016 však přibývá více a více nespokojených občanů, kteří argumentují, že díky těmto třem neproplaceným dnům chodí zaměstnanci do práce nemocní, nebo na dobu nemoci čerpají dovolenou. Z médií se teď šíří informace, že by mělo dojít ke změně, kdy by zaměstnavatel znovu platil náhradu mzdy i za první tři dny nemoci. Některé levicové strany měly tento bod i jako součást volebního programu.

Zaměstnavatelé naopak neproplácení prvních tří dnů nemoci vítají a argumentují zneužíváním systému. Lidé nejvíce porušují léčebný režim tím, nejvíce nedodrží stanovené vycházky. Tabulka 11 znázorňuje čtyři vybrané kraje České republiky, kde došlo k sestupně největším postihům.

Tabulka 11: Kontroly dodržování režimu dočasně práce neschopných pojištěnců v roce 2015

Kraj	Počet provedených kontrol	Počet postihů
Plzeňský	13 729	520
Ústecký	11 263	417
Moravskoslezský	17 206	331
Pardubický	10 641	320

Zdroj: vlastní zpracování dle Česká správa sociálního zabezpečení, [online], 2016

Ze všech krajů je krajem s největšími udělenými postihy kraj Plzeňský a to i přesto, že zde nebyl proveden nejvyšší počet kontrol.

Společně s plněním nemocenských dávek nelze nezmínit oblast výdajů na veřejné zdravotnictví, které společně s těmito dávkami nabývají na rozsahu. Oblast veřejného zdravotnictví je jedním z dalších sociálních systémů, který bude nucen projít potřebnými změnami.

V návaznosti na předchozí kapitulu nelze opomenout navýšení potřeby zajištění péče pro lidi v postproduktivním věku. Zdravotnictví se na základě vědeckých pokroků posouvá k lepší péči, která samozřejmě vyžaduje vyšší finanční náklady. Dosavadní zdravotní systém je systémem veřejným a bezplatným. Případným řešením neúnosné situace by mohlo být částečné zpoplatnění služeb a zdravotnického materiálu. Díky částečnému zpoplatnění by si pak i každý občan mohl vybrat lepší kvalitu služeb. Výběr neboli určení možných soukromě hrazených položek by pak ale mělo splňovat podmínku dostupného veřejného zdravotnictví pro všechny a zároveň by mělo být respektováno i etické hledisko. Z tohoto důvodu by základní péče společně s nákladnými zákroky měla být stále hrazena státem ze zdravotního pojištění.

Od 1 ledna 2008 byl zaveden poplatek ve zdravotnictví. Poplatek se vztahoval na návštěvu u lékaře s vyšetřením ve výši 30 Kč, na výdej léků na předpis ve stejné výši 30 Kč, za pobyt v nemocnici byla stanovena částka 100Kč za 1 den pobytu a za návštěvu pohotovosti se platilo 90 Kč (Ministerstvo obrany a Armáda ČR, 2008). Jedním z cílů, proč byl poplatek zaveden, bylo zamezení zbytečných návštěv, které se týkaly zejména obvodních lékařů. Lidé především v postproduktivním věku berou návštěvu lékaře jako rozptýlení s přáteli v čekárnách a mnohdy navštěvují ordinace i s malichernými problémy. Proti poplatkům se ihned většina obyvatel bouřila. Třicetikorunový poplatek, za účelem přilákání zákazníků, některé lékárny přestaly vybírat. Tento významný marketingový tah nabízela například lékárna Dr. Max, která za sjednání členské karty poplatek nepožadovala. V roce 2016 je již třicetikorunový poplatek zrušený a volební strany, které byly pro zrušení tohoto poplatku, tím tak získaly nové voliče. Zavedení zanedbatelné částky třiceti korun tak byla jen další marná snaha o zlepšení zdravotnictví a podpoření celého systému. Došlo i ke zrušení poplatku za lůžko v nemocnici. Zachován zůstal pouze poplatek za návštěvu pohotovosti. Když se pak člověk zamyslí, je zcela jasné, že každá budoucí změna bude stěžít ta, která dosavadní systém nějak podpoří alepší.

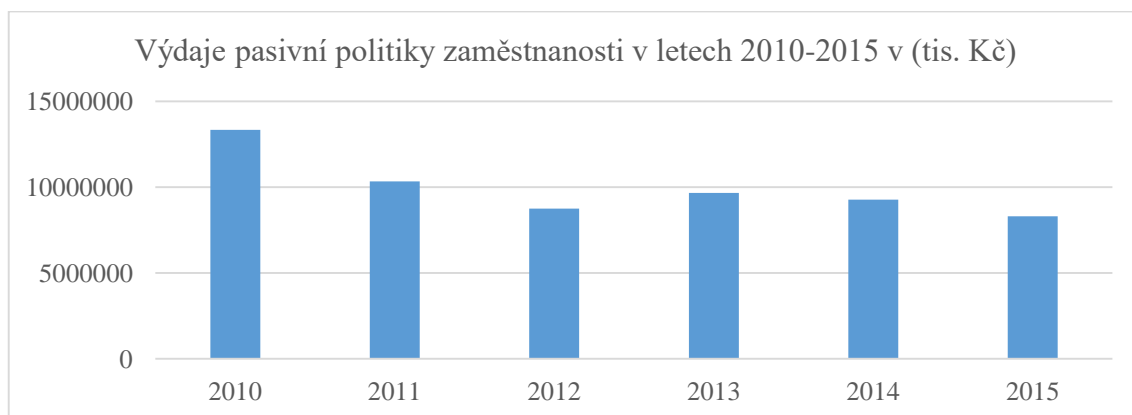
3. 1. 3. Pojištění v nezaměstnanosti – Státní politika zaměstnanosti

Státní politika zaměstnanosti podporuje obyvatele při ztrátě zaměstnání. Podpora může být ve formě nejen peněžitých dávek, ale také například ve formě rekvalifikace, kterou zajišťuje finanční úřad. Státní politiku zaměstnanosti pak lze dělit na aktivní a pasivní. Pasivní politika je charakterizována vyplácením peněžitých dávek po splnění odvodu pojistného plnění. Mezi dávky patří: podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci. Aktivní politika zaměstnanosti pak podporuje uchazeče, kteří se aktivně snaží uplatnit na trhu práce. Mezi nástroje aktivní politiky patří: rekvalifikace, investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, aj. (Hejduková, 2015).

Pasivní politika zaměstnanosti

Obrázek 11 znázorňuje výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti, tj. podporu v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci.

Obrázek 11: Výdaje v oblasti pasivní politiky zaměstnanosti v letech 2010-2015 (v tis. Kč)

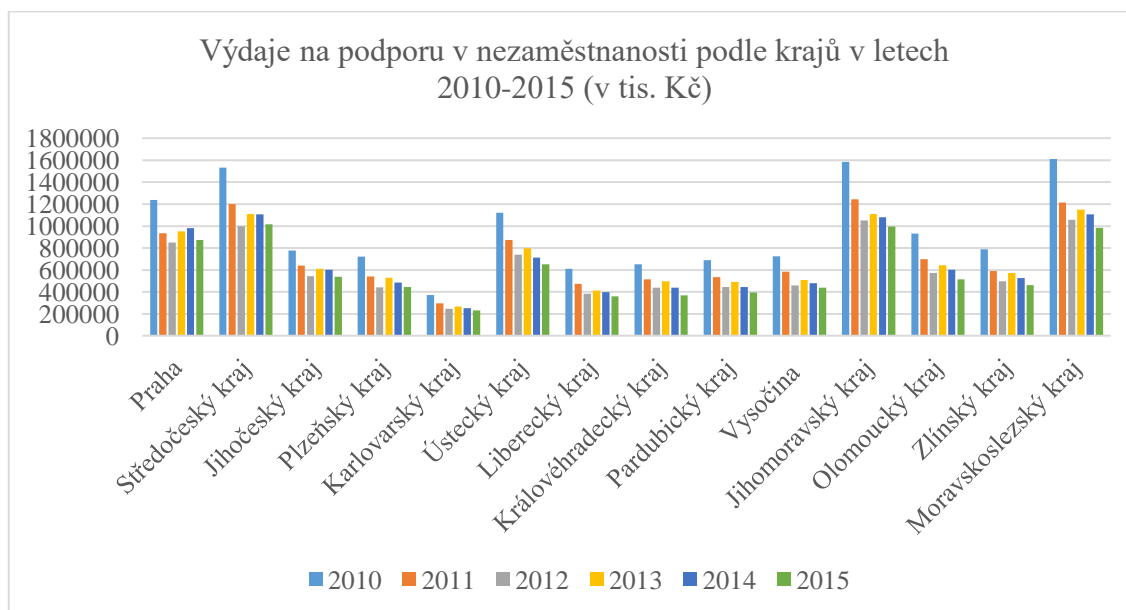

Zdroj: vlastní zpracování dle Integrovaného portálu Ministerstva práce a sociálních věcí, 2016

Z grafu je patrné, že ve vybraném období šesti let byly největší výdaje vynaloženy v roce 2010. V roce 2015 pak tyto výdaje dosáhly nejmenších částek. Lze usuzovat, že nezaměstnanost oproti roku 2010 klesla.

V České republice je důležité zmínit, že výše nezaměstnanosti je v každém kraji naprosto rozdílná. Obrázek 12 znázorňuje výši podpory v nezaměstnanosti v letech 2010-2016, v jednotlivých krajích samostatně.

Obrázek 12: Výdaje na podporu v nezaměstnanosti podle jednotlivých krajů v letech 2010-2015 (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle Integrovaného portálu Ministerstva práce a sociálních věcí, 2016

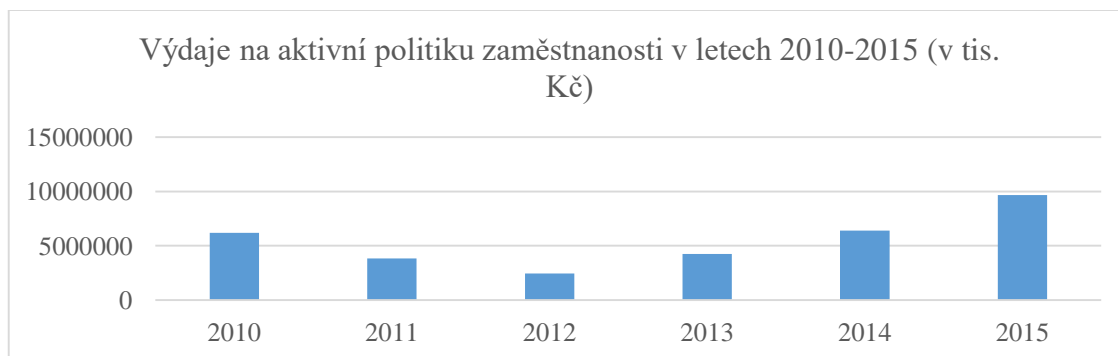
Největší výdaje na podporu v nezaměstnanosti jsou vynaloženy v Jihomoravském, Moravskoslezském a dále pak ve Středočeském kraji. Naopak nejmenší výdaje směřují do kraje Karlovarského a Libereckého. Státní výdaje podpory v nezaměstnanosti jsou pak v krajích s nízkou nezaměstnaností navýšeny o různé státní pobídky, díky kterým stát zvyšuje atraktivitu těchto krajů.

Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politiku zaměstnanosti představují: rekvalifikace, investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa, překlenovací příspěvek, příspěvek na zpracování a příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program (Hejduková, 2015).

Obrázek 13 znázorňuje celkové výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti v letech 2010-2015.

Obrázek 13: Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti v letech 2010-2015 (v tis. Kč)

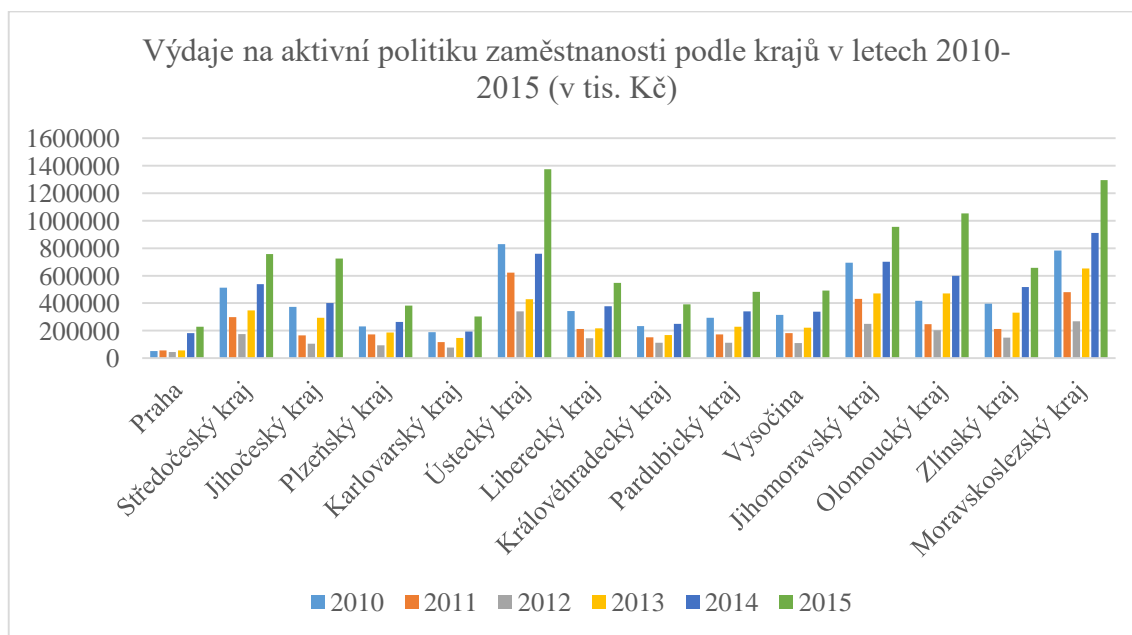

Zdroj: vlastní zpracování dle Integrovaného portálu Ministerstva práce a sociálních věcí, [online], 2016

Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti se od roku 2012 neustále navyšují, podobně jako se navyšuje počet příjemců, kdy v roce 2013 bylo podpořeno více než 89 tisíc obyvatel.

Výše výdajů aktivní státní politiky zaměstnanosti jsou pak také ovlivněny podle krajů České republiky. Obrázek 14 znázorňuje konkrétní počet výdajů na aktivní politiku zaměstnanosti, vynaložených v jednotlivých krajích.

Obrázek 14: Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti podle krajů v letech 2010-2015 (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle Integrovaného portálu Ministerstva práce a sociálních věcí, [online], 2016

Největší výdaje jsou směřovány do kraje Ústeckého, Jihomoravského a Moravskoslezského. Naopak nejmenší výdaje pak do Prahy, Karlovarského a Plzeňského kraje.

Uplatnění na trhu práce je mnohdy závislé na dosaženém vzdělání, podle kterého se pak v budoucnu odvíjí pracovní pozice, výše výplaty a také možnost karierního růstu. Větší výdaje jsou v krajích s vyšší nezaměstnaností se špatnou dostupností pracovních míst. Například v kraji Moravskoslezském, kde dochází k útlumu hlavního odvětví – hornické činnosti. Oblast vzdělání pak souvisí s oblastí veřejného školství, kam plyne další část významná část státního rozpočtu.

Oblast veřejného školství

Tato oblast je další velmi významnou dotovanou oblastí sociálního státu. Sociální stát poskytuje vzdělání bezplatně. Školství české republiky je rozděleno na následující etapy:

- Mateřská škola – poskytováno je předškolní vzdělání pro děti ve věku od 3 do 5ti let. Děti mladší 3 let pak mohou být umístěny do jeslí.

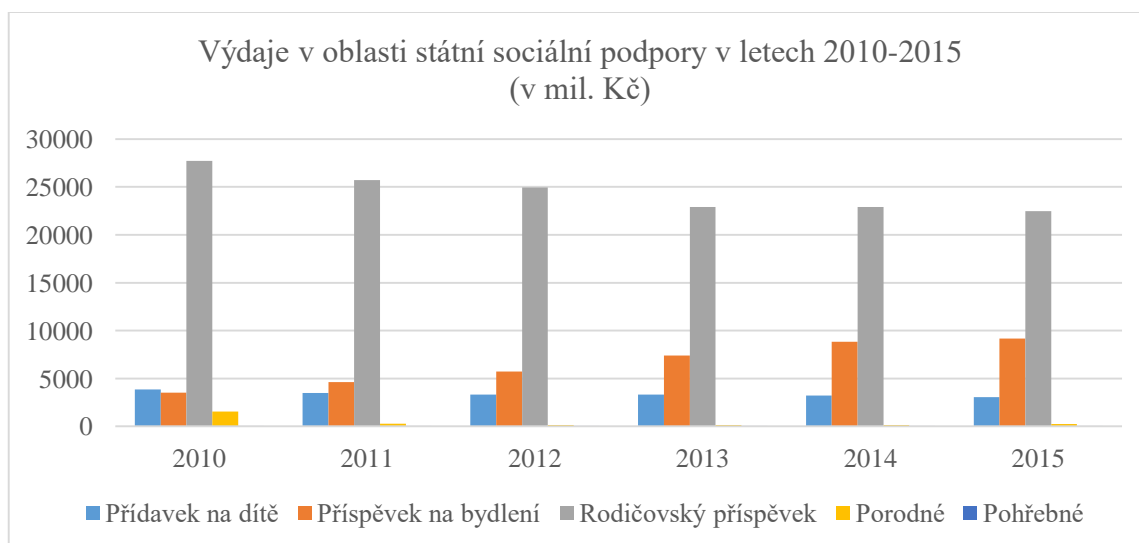
- Základní škola – je určena pro děti od 6 ti do 15ti let věku a v České republice tato etapa povinným základním vzděláním.
- Střední škola/Gymnázia/Vyšší odborná učiliště – žáci zde studují ve věku 15-18 let. Tento stupeň vzdělávacího systému končí obvykle maturitou, případně u vyšších odborných škol výuční listem.
- Univerzita/Vyšší odborná škola – bezplatné studium lze využít do věku 26 let a studium končí. (MŠMT, 2016)

V této oblasti se autorce jako nejlepší reformní možností jeví zpoplatnění univerzitního studia. Ti, kteří by si studium nemohli dovolit kvůli finančním prostředkům, by byli státem podpořeni. Možností by byla forma stipendií, nebo úvěru, který by student splatil, až na základě své budoucí profese, podobně ve Velké Británii. Studium by pak bylo pouze pro ty, co by studovat opravdu chtěli. Největším aktuálním problémem je, že mnoho absolventů vysokých škol končí bez práce a jsou tak novými příjemci dávek podpory v nezaměstnanosti. Dále pak dochází i k situacím, kdy velmi žádané profese např. lékaři odchází po bezplatném studiu pracovat do zahraničí. Po zpoplatnění by se snížil počet absolventů a studenti by asi lépe vybírali obory podle budoucího uplatnění na trhu práce. Zároveň by se zvedla poptávka po absolventech a vyřešil by se problém s každoročním nárůstem počtu žadatelů na úřadech práce.

3. 2. Oblast státní sociální podpory

V oblasti státní sociální podpory lze čerpat dávky: Přídavek na dítě, Příspěvek na bydlení, Rodičovský příspěvek, Porodné a Pohřebné (MPSV, 2016). Obrázek 15 znázorňuje státní plnění těchto dávek v letech 2010-2015.

Obrázek 15: Výdaje v oblasti sociální podpory v letech 2010-2015 (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle Ministerstvo práce a sociálních věcí, [online], 2016

Z grafu je zřejmé, že největší výdaje státního rozpočtu v oblasti státní sociální podpory plynou na rodičovské příspěvky, nejmenším transferem je pak pohřebné. Ze státního rozpočtu je pak čím ve větší míře vyplácen příspěvek na bydlení, který jako jediný v této oblasti dosahuje rostoucího trendu.

Největší pokles na výdajích rodičovského příspěvku byl zaznamenán v roce 2012, kdy tento příspěvek prošel zásadní změnou v čerpání. V roce 2010 byla doba čerpání stanovena na dva, tři, případně čtyři roky. Po dobu dvou let činila výše příspěvku 11 400 Kč, po dobu tří let 7600 Kč. Čerpání čtyřletého příspěvku bylo rozděleno, do 21 měsíců byla vyplácena částka 7600 Kč, poté až do 48 měsíců částka 3800 Kč. V roce 2011 byla provedena změna v čerpání čtyřletého příspěvku, tj. 9 měsíců byla pobírána dávka ve výši 7600Kč, poté 3800Kč (MPSV, 2012).

Z výše uvedeného grafu je patrné, že výdaje v roce 2011 oproti roku 2010 poklesly. V roce 2012 pak došlo k další změně v této oblasti. Délka rodičovské dovolené zůstává stále stejná, avšak výše příspěvku je stanovena jako celková výše 220 000Kč, kdy si příjemce sám zvolí, za jak dlouhé období cílové částky dosáhne (MPSV, 2016).

Rodičovský příspěvek je vázán na porodnost, kterou znázorňuje Tabulka 12.

Tabulka 12: Počet živě narozených v letech 2010-3. čtvrtletí 2015

Rok	Počet
2010	117 153
2011	108 673
2012	108 576
2013	106 751
2014	109 900
2015 1-3. čtvrtletí	83 600*

*Podle statistické bilance se v 1. - 3. čtvrtletí roku 2014 narodilo 87 200 novorozenců, lze tedy předpokládat, že v roce 2015 byl celkový počet živě narozených menší, než v roce 2014.

Zdroj: vlastní zpracování dle Český statistický úřad, 2016

Státní výdaje na rodičovský příspěvek jsou přímo úměrné počtu živě narozených dětí. Pokles na státních výdajích, v roce 2012, je možnou reakcí na změnu, která je spojená s čerpáním čtyřletého příspěvku. V roce 2011 činila výše příspěvku při čtyřletém pobírání 262 200Kč, od roku 2012 až do roku 2016 je výše čerpání stanovena na 220 000Kč, což je o více jak 40 000 Kč méně.

Výběr délky rodičovské dovolené

Výběr délky rodičovské dovolené se netýká rodičů, kteří nedosáhli na mateřskou. Zároveň je měsíční výše příspěvku omezena částkou maximálně 70% hrubého měsíčního výdělku, dále je pak maximální možná výše stanovena na 11 500 Kč (MPSV, 2016).

Autorka si myslí, že stát se touto regulací snaží podpořit doposud znevýhodněné osoby ve vyšší platové třídě, kterým za stávajících podmínek, nabízí nejvyšší možnou variabilitu čerpání. Jedná se o příjemce, kteří se co nejdříve chtějí znovuzapojit do pracovního procesu a následně tak budou přispívat do státní poklady.

Ve srovnání s ostatními státy Evropské unie, má Česká republika nejdelší možnou dobu pobírání rodičovského příspěvku (MPSV, 2008).

Nesporně je vhodné, aby kontakt rodiče s dítětem byl v raném věku co nejdříve, avšak po uplynutí čtyřleté mateřské dovolené je mnohdy velmi těžké se znovuzapojit do pracovního procesu. Nejvíce znevýhodněny jsou kvalifikovaní pracovníci, u kterých je čtyřletá dovolená zcela nepřipustná. Příkladem je zaměstnankyně např. lékařského oboru, která v době mateřské zaostává za rozvíjející se technikou, novými předpisy a neustále se měnícími podmínkami. Je tedy nutné, aby stát reagoval nejen umožněním rychlejšího čerpání rodičovského příspěvku, ale i možností dřívějšího umístění dítěte do jeslí, případně do mateřské školky. Na druhé straně rodičky, které doposud pracovaly na nižších pracovních pozicích, mají po delším čase lepší startovací podmínky pro znovuzapojení se do zaměstnaneckého poměru. Pro stát je vždy výhodnější, aby si lidé volili co nejkratší dobu rodičovského příspěvku a v co nejkratší době znovu přispívali svými odvody. Problémem pak zůstávají ti, co se zpátky nezačlení, protože právě oni pak budou příjemci dalších sociálních dávek, které stát v nezaměstnanosti nabízí.

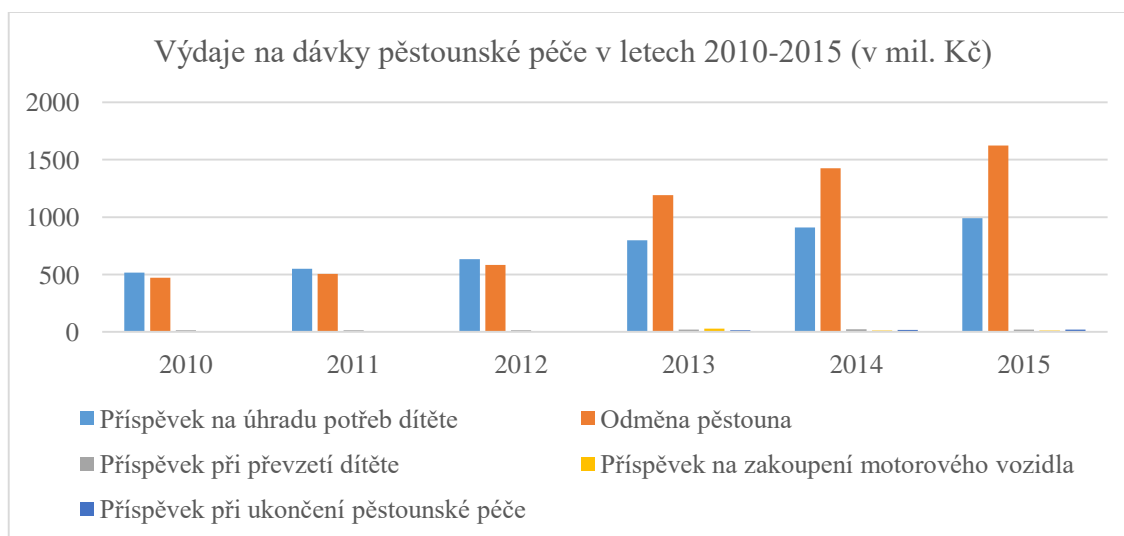
Rostoucího trendu na výdajích státního rozpočtu dosahuje příspěvek na bydlení. Výdaje na příspěvek na bydlení se od roku 2010 do roku 2015 zvýšily až téměř o 100%. Záměrem vlády při poskytování příspěvku na bydlení je krytí nákladů na bydlení rodin či jednotlivců. Poskytován je rodinám s nízkými příjmy a současně vysokými náklady na bydlení. Žadatel by měl doložit skutečné náklady na bydlení, tj. nájemné, platby za energie, atd. Tyto částky se pak srovnají se státem stanovenými tabulkami na normativní náklady. Tabulky jsou stanoveny podle počtu osob, typu obce a typu bydlení (MPSV, 2016).

3. 3. Oblast sociální péče

3. 3. 1. Oblast dávek pěstounské péče

Další samostatnou oblastí jsou dávky pěstounské péče, které zahrnují: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče (MPSV, 2013). Výdaje v této oblasti znázorňuje Obrázek 16.

Obrázek 16: Výdaje na dávky pěstounské péče v letech 2010-2015 (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle Ministerstva práce a sociálních věcí, 2016

V oblasti dávek pěstounské péče se na výdajích státního rozpočtu nejvíce projeví odměna pěstouna. Druhým znatelným výdajem je pak příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Zbývající dvě dávky mají téměř zanedbatelné hodnoty. Od roku 2013 je nově vyplácen příspěvek při ukončení pěstounské péče.

Z grafu je patrné, že dávky pěstounské péče neustále nabývají na významu. Stát se snaží pěstouny co nejvíce podporovat a to zejména státními pobídkami. Cílem pěstounské péče je snížení počtu dětí v ústavech a poskytnutí nového rodinného zázemí. Stát proto navýšil peněžní odměny, stanovil každodenní a celodenní péči, nárok na dovolenou a lze také požádat o odbornou pomoc při setkání dítěte se svým biologickými rodiči. Nejvýraznější meziroční změna v nárůstu státních výdajů byla v letech 2012 -2013. V roce 2012 bylo v České republice celkem 11 087 pěstounů a v roce 2013 pak 13 314 (MPSV, 2014).

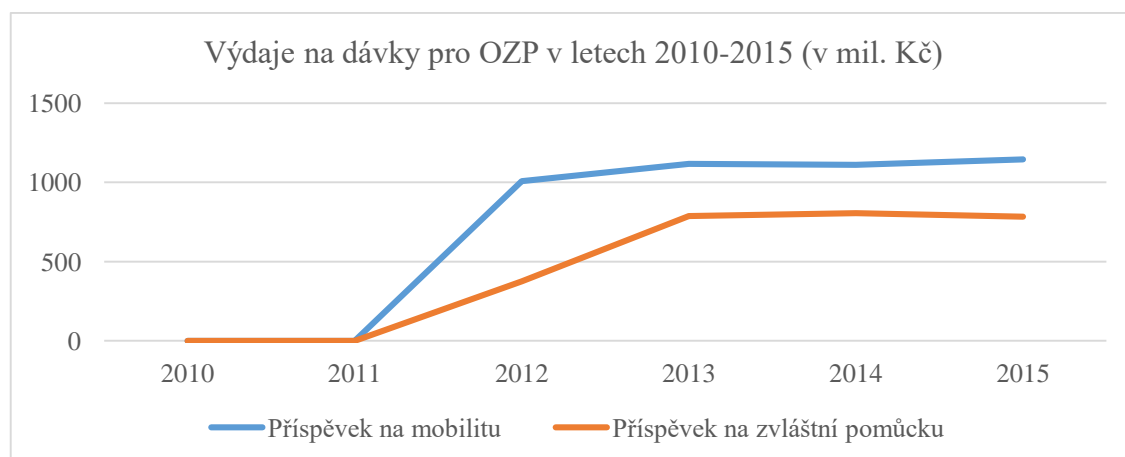
Meziroční změna v letech 2012-2013 byla ovlivněna schválením nové reformy v roce 2013. Pěstoun, který vychovával jedno dítě, obdržel v roce 2012 částku 3 410 Kč, v následujícím roce byla tato částka navýšena na 8 000 Kč (MPSV, 2016).

Lze očekávat, že výdaje na tuto dávku budou i do budoucna rostoucího charakteru.

3. 3. 2. Oblast dávek pro osoby zdravotně postižené

V oblasti dávek pro osoby zdravotně postižené lze nárokovat dávky: příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku a průkaz osoby zdravotně postižené (MPSV, 2016). Výdaje na tyto dávky znázorňuje Obrázek 17.

Obrázek 17: Výdaje na dávky OZP v letech 2010-2015 (v mil. Kč)

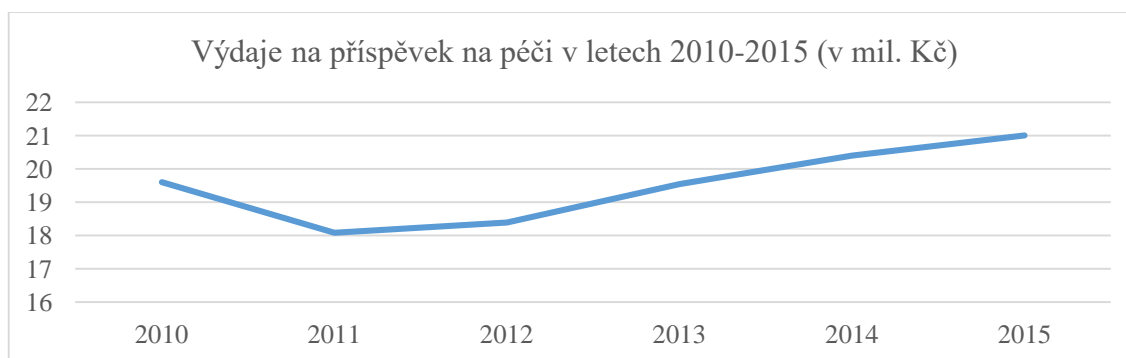
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Ministerstva práce a sociálních věcí, [online], 2016

Graf znázorňuje, že větší počet příjemců si zažádalo o příspěvek na mobilitu. Příspěvek na mobilitu společně s příspěvkem na zvláštní pomůcku jsou příspěvky nové, zavedené od roku 2012. Příspěvek na mobilitu nahradil příspěvek na individuální dopravu a příspěvek na provoz motorového vozidla (MPSV, 2016).

Výše uvedené příspěvky podporují osoby, které jsou odkázány na pomoc druhým. V této oblasti je v největší možné míře splněn jeden z primárních cílů sociálního státu, kde sociální stát je státem, který reaguje na nepředvídatelné situace a v těchto nepředvídatelných situacích, kdy se člověk stane závislý na pomoci druhých, pomáhá stát.

V oblasti sociálních služeb se stát snaží podporovat vyplácením příspěvku na péči. Obrázek 18 znázorňuje vývoj tohoto příspěvku.

Obrázek 18: Výdaje na příspěvek na péči v letech 2010-2015 (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle Ministerstva práce a sociálních věcí, 2016

Od roku 2012 je příspěvek na péči rostoucího trendu výdajové stránky Ministerstva financí.

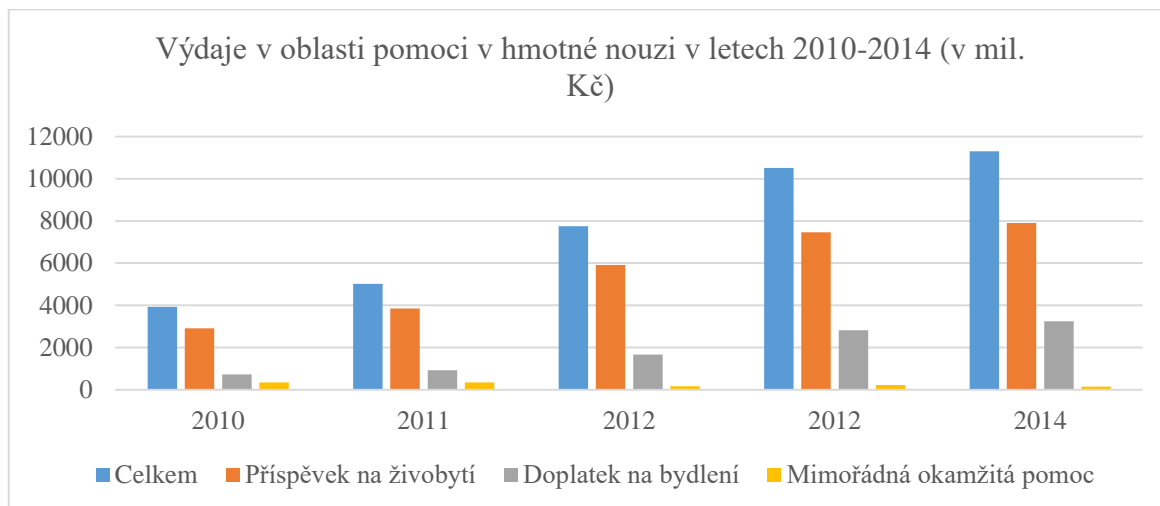
3. 3. 3. Oblast dávek pomoci v hmotné nouzi

V oblasti pomoci hmotné nouzi lze nárokovat tyto dávky: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádnou okamžitou pomoc (MPSV, 2016). Dále pak stát pro každého občana stanovuje existenční a životní minimum.

V oblasti dávek pomoci v hmotné naplňuje stát nejvíce funkci zajišťovatele v nepříznivých sociálních situacích. Snaží se tak podpořit obyvatele, aby se nestali sociálně vyloučení a aby nebyli zavrženi společností.

Obrázek 19 znázorňuje výdaje vynaložené v oblasti pomoci hmotné nouze z celkového hlediska, výdaje vynaložené na příspěvek na živobytí, na doplatek na bydlení a na mimořádnou okamžitou pomoc v letech 2010-2014 v mil. Kč

Obrázek 19: Výdaje vynaložené v oblasti pomoci v hmotné nouzi v letech 2010-2014 (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování na základě MPSV, [online], 2016

Celkové vynaložené výdaje jsou rostoucího trendu, podobně jako výdaje na příspěvek na živobytí. Příspěvek na živobytí je z uvedených výdajů největším výdajem státního rozpočtu z této oblasti. Nejmenším výdajem je pak výdaj mimořádné okamžité pomoci.

Ačkoliv stát poskytuje i podporu na nejnižší možné úrovni, tak stále v České republice není zamezeno absolutnímu vymýcení bezdomovectví.

4. Ekonomické dopady sociálního státu na příkladu České republiky i ve světě

Ve světě směřují největší sociální výdaje do oblasti sociálního pojištění, kde největší hrozbou z ekonomického hlediska s neustále narůstajícími výdaji představují důchodový a zdravotní systém. Na základě předchozích kapitol je nutné zdůraznit, že ve všech ekonomicky vyspělých zemích roste počet stárnoucích obyvatel. Populace ve světě stárne a to je příčinou enormního ekonomického zatížení zejména v těchto dvou oblastech. Celkově se prodlužuje délka života všech obyvatel a tím i narůstá počet obyvatel, kteří sociální systémy využívají.

Důchodový systém

Vybrané země Velká Británie, Německo a Česká republika jsou založeny na pilířovém rozdělení důchodového systému, kde první, státní systém je založený na průběžném financování. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo tak financuje ekonomicky neaktivní. Konkrétně Graf 1 u Velké Británie, Graf 5 u Německa a Graf 9 u České republiky znázorňují vynaložené státní výdaje předchozích let v oblasti důchodového systému. Na všech třech uvedených grafech celkové výdaje narůstají a největším samostatným výdajem jsou pak výdaje v oblasti starobního důchodu, které jsou také rostoucího trendu. Prognózy budoucích výdajů těmito faktům nijak neprospívají, protože i do budoucna bude ubývat počet zaměstnaných osob, které jsou klíčové pro celý první pilíř státního systému. Procentuální podíl budoucí pracující populace znázorňuje Tabulka 13.

Tabulka 13: Pracující obyvatelstvo ve věku 15-64 let v letech 2013-2060, % podíl

Země/Rok	2013	2020	2025	2030	2040	2050	2060
EU 28	66	63,9	62,6	61,1	58,4	56,9	56,6
ČR	68	63,8	63,3	63	60,6	56,7	56,4
Anglie	65,1	63	61,9	60,8	59,6	58,8	58
Německo	66,1	64	61,9	59	56,2	55,5	54,6
Dánsko	64,6	63,4	62,5	60,7	59	59,9	58,9
Francie	63,7	61,6	60,4	59,1	57,2	57,4	57,9

Zdroj: vlastní zpracování dle European Commission, [online], 2016

Ve všech uvedených zemích se procentuální podíl pracujícího obyvatelstva snižuje. Od roku 2013 tak ubývá ekonomicky aktivních obyvatel, kteří jsou klíčovými pro první pilíř důchodového systému. Se snižujícím se počtem pracujících obyvatel se postupně navýší státní výdaje, které úbytek přijatých prostředků budou muset vyrovnat.

Prognózu výdajů v oblasti důchodového systému na základě procentuálního podílu HDP v Evropské Unii a ve vybraných zemích znázorňuje Tabulka 14.

Tabulka 14: Procentuální podíl výdajů HDP v oblasti penzijního systému v letech 2013-2060

Země/Rok	2013	2020	2025	2030	2040	2050	2060
EU 28	11,3	11,2	11,4	11,6	11,7	11,4	11,2
ČR	9	9	9,1	9	9	9,6	9,7
Anglie	7,7	7,4	7,8	7,9	8,4	8,1	8,4
Německo	10	10,3	10,9	11,6	12,2	12,5	12,7
Dánsko	10,3	8,7	8,4	8,3	8	7,5	7,2
Francie	14,9	14,6	14,9	14,7	13,8	12,8	12,1

Zdroj: vlastní zpracování dle European Commission, [online], 2016

Podíl výdajů HDP v oblasti státního důchodu je v každé zemi rozdílný. Ve vybraných zemích-Německo a Česká republika se tento podíl neustále navyšuje. V Anglii v roce 2020 a 2050 dochází oproti ostatním rostoucím roků k mírnému poklesu. Jak již bylo zmíněno, stát reaguje pomocí posunutí odchodu hranice do důchodu. Dle autorky názoru ale starší lidé mnohdy zůstávají nezaměstnaní, jelikož by se pro firmy stali pouze přítěží. Lidé jsou ve starších letech často propouštěni z dosavadních pozic, z důvodu nedostatečné ochoty učit se novým věcem, zaostáváním za novými technologiemi, nebo jsou prostě jen nahrazeni mladší generací. Tato opatření tak mají negativní dopad na navýšení výdajů v oblastech podpory v nezaměstnanosti. Státy si jsou vědomy nutnosti reformních změn a tak například Česká republika, Německo a Velká Británie nabízí v oblasti důchodového pojištění třetí pilíř, který je tvořen osobními příspěvky a má za cíl podpořit ty, kteří spoří. Stát tak umožňuje svým občanům, aby se lépe zajistili na důstojný důchod, protože na základě budoucích prognóz bude dosavadní průběžný systém financování těžko udržitelný.

Stát by tak měl podpořit účastníky třetího pilíře a měl by se snažit o každoroční navýšení počtu účastníků. Tabulka 15 na konkrétním příkladu České republiky znázorňuje počet účastníků třetího pilíře.

Tabulka 15: Počet účastníků ve třetím pilíři v letech 2009 - třetí kvartál roku 2014

Druh	2009	2010	2011	2012	2013	1-3 kvartál 2014
Penzijní připojištění	4 394 522	4 527 774	4 565 741	5 134 862	4 886 675	4 665 498
Doplňková penzijní spoření	/	/	/	/	76 669	178402

Zdroj: vlastní zpracování dle Ministerstva Financí, [online], 2016

V letech 2009-2012 se počet účastníků třetího pilíře navyšoval. Od roku 2013 pak těchto účastníků ubývá. Ve třetím pilíři v roce 2013 přibližně spořilo 47% obyvatel České republiky, což je necelá polovina obyvatel, která je ochotna nespolehat se na výši státní penze.

Autorka je toho názoru, že je nutné rozlišit mezi mladší a starší generací, kde je ta starší více znevýhodněna. Mladší generaci můžou rodiče spořit již od narození, což je výhodou pro ukládání téměř zanedbatelných měsíčních částek, které se před nárokem státního důchodu navýší na velké částky. Tyto investované peníze by pak mohly být předpokladem pro lepší životní podmínky v důchodovém věku. Naopak starší generace by k částkám, které by ovlivnily výši státního důchodu, musela přispět vyššími měsíčními příspěvky. Proto je důležité prokázat stabilitu a budoucí atraktivnost pro mladé generace. Otázkou však stále zůstává, zda rodič bude spořit svému dítěti již od narození a v jaké výši.

Podle Tabulky 14 budou ekonomické výdaje narůstat v zemích České republiky a Německa. Tyto země by se pak měly zaměřit na zatraktivnění třetího pilíře, na snížení dosavadních vyplácených částek a na případné navýšení počtu pracujícího obyvatelstva. Opakem jsou země Francie a Dánsko, u kterých procentuální výdaje HDP v oblasti důchodového systému budou klesat.

Podpora snížení výdajů v České republice

Na základě možných řešení, která byla probíraným tématem médií, se autorce jako vhodné řešení jeví možnost zvýhodnění starší generace prostřednictvím konkrétně směřovaných příspěvků dítě-rodic. Rodiče, kteří si v průběhu života pořídili děti, by tak v důchodovém věku čerpali procentuální příspěvek z výdělečné činnosti jejich dětí. Dosavadní systém je zařízený tak, že pokud lidé chtějí žít atraktivněji a mít tak vyšší ekonomickou a životní úroveň, nesmí si pořizovat rodinu. Alespoň malým příspěvkem by pak mohlo být zohledněno jejich rozhodnutí založením rodiny si snížit životní úroveň, neboť rodiny s dětmi jsou základem celého sociálního státu a původní myšlenkou sociálního státu byla především významnost rodiny a podpory v ní. Pokud tedy stát chce zachovat sociální stát, je třeba rodiny podpořit.

V České republice byl do praxe uvedený pokus o reformu důchodového systému, pomocí druhého pilíře, který byl neúspěšný a narazil na tak velký odpor, že je v dnešní době si jakoukoliv reformu důchodového systému těžko představit.

Péče o stárnu obyvatelstvo – systém zdravotnictví

Výdaje v oblasti zdravotnictví, které v zemích Velké Británie a Německa znázorňují Grafy 2 a 6, znázorňují výdaje, které se v průběhu minulých let neustále navyšovaly. Tabulka 16 pak znázorňuje prognózu výdajů, v závislosti na podílu HDP, do roku 2060.

Tabulka 16: Výdaje v oblasti zdravotní péče v letech 2013-2060, jako % podíl HDP - Demografický scénář

Země/Rok	2013	2020	2025	2030	2040	2050	2060
EU 28	6,9	7,2	7,3	7,5	7,8	8	8
ČR	5,7	5,9	6,1	6,3	6,6	6,9	7
Anglie	7,8	8,1	8,3	8,6	9	9,2	9,4
Německo	7,6	7,9	8	8,1	8,4	8,5	8,4
Dánsko	8,1	8,5	8,7	8,8	8,9	9,1	9,2
Francie	7,7	8	8,2	8,4	8,7	8,8	8,8

Zdroj: vlastní zpracování dle European Commission, [online], 2016

Ve všech vybraných zemích se podíl HDP na celkových výdajích navyšuje. Prognóza výdajů České republiky se udržuje pod celkovým podílem všech zemí Evropské Unie. Opakem jsou vybrané země Velká Británie a Německo, které se naopak pohybují nad podílem celkovým.

Zájem o zdravotní péči, který bude postupně narůstat v návaznosti na důchodový systém, bude nutné podpořit reformními změnami v systému zdravotnictví. Dosavadní péče Velké Británie, Německa a České republiky je péčí veřejnou a bezplatnou. V budoucnu bude nutné zvážit, jakou částkou systém zdravotnictví zpoplatnit, případně jaká kvalita péče bude odpovídat péči bezplatné.

Konkrétně v České republice jsou jakékoliv změny ve formě možné spoluúčasti pacienta na léčbě velmi citlivé téma. V minulosti se již vláda pokusila o malý krůček ve formě zavedení příplatku za „lepší“ zdravotnický materiál, například odlehčenou sádku, atd. Do ceníku pro příplatek „lepšího“ zdravotnického materiálu se pro začátek dostalo pouze několik málo položek. Nový ceník fungoval na základě doplatku rozdílu o částku hrazenou pojišťovnou a o částku, která byla stanovena. Tato změna však byla později opět zrušena. Odůvodněním bylo znevýhodnění nižších sociálních vrstev, které si tyto výhody nemohli finančně dovolit (Bartošová a kol., 2013).

System vzdělávání

Výdaje Velké Británie v oblasti vzdělávacího systému znázorňuje Graf 3, v Německu pak Graf 7. Z ekonomického hlediska nepatří tyto výdaje mezi nejrozsáhlejší položky a rok od roku jsou výdaje v obou zemích rozdílné. Prognózu procentuálních budoucích výdajů HDP v této oblasti znázorňuje Tabulka 17.

Tabulka 17: Výdaje v oblasti systému vzdělávání v letech 2013-2060, jako % podíl HDP

Země/Rok	2013	2020	2025	2030	2040	2050	2060
EU 28	4,7	4,5	4,5	4,5	4,5	4,6	4,6
ČR	3,4	3,6	3,9	3,9	3,7	4	4,1
Anglie	5,1	5,1	5,3	5,3	5,1	5,1	5,2
Německo	4,1	3,8	3,9	4	4,2	4,2	4,4
Dánsko	7,6	7,1	6,9	6,9	7,2	7	6,8
Francie	5	5	4,9	4,9	4,9	4,9	4,8

Zdroj: vlastní zpracování dle European Commission, [online], 2016

V České republice se procentní podíl výdajů HDP neustále navyšuje. V ostatních uvedených zemích pak budou výdaje mezi jednotlivými roky kolísat.

Vzdělaná společnost podporuje vyšší ekonomické úrovně dané země. Vzdělaní lidé jsou obvykle příjemci s vyššími platovými příjmy a tím pádem i celkově více přispívají k vývoji dané země. V České republice a v Německu je vzdělání poskytováno bezplatně, v jakékoliv etapě. Rozdílem je pak Velká Británie, kde je zpoplatněno vysokoškolské vzdělání.

Dle autorky názoru, je problémem českého školství podfinancování. Školství se snaží přilákat kvalifikované učitele, ale nenabízí jim adekvátní pracovní příležitosti. Problémem autorka vidí ve financování univerzitám/školám za každého studenta, kdy mnohdy zájem o dotované částky převyšuje zájem o zlepšení kvality výuky. Ve školách chybí vybavené počítačové učebny, samostatně vybavené učebny s projektořem a s tím souvisí i nekvalifikovaní učitelé. Nekvalifikovaní učitelé zaostávají za novými technologiemi a nejsou ochotni, případně již nemají potřebné dispozice k rekvalifikaci.

Dle autorky názory by výdaje státního rozpočtu mohly klesnout, pokud by se zatraktivnily učební obory, kde by se část dotací ze státního rozpočtu přesunula na firmy. Firmy by pak pomocí dotací lákaly studenty na jistotu budoucího uplatnění. Tato spolupráce by byla výhodou i pro vysokoškolské studium. V oblasti vysokoškolského studia by pak podobně jako ve Velké Británii, bylo vhodné zavedení školného. Autorka si myslí, že se zavedením školného by klesly výdaje v oblasti nezaměstnanosti. Zaměstnanci by si vysokoškolsky

vzdělaného studenta více vážili a vzrostla by poptávka po studentech, kteří by se uplatnili i bez praxe v oboru.

Státní sociální podpora – Výplata dávek podpory v nezaměstnanosti

S narůstajícím problémem důchodového systému a se zvyšováním odchodu důchodové hranice se váže výplata dávky podpory v nezaměstnanosti. Tabulka 18 prognózu podílu výdajů HDP v letech 2013-2060.

Tabulka 18: Výdaje na podporu v nezaměstnanosti v letech 2013-2060, jako % podíl HDP

Země/Rok	2013	2020	2025	2030	2040	2050	2060
EU 28	1,1	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
ČR	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Anglie	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Německo	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Dánsko	1,4	1,1	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Francie	1,5	1,5	1,4	1,3	1,1	1,1	1,1

Zdroj: vlastní zpracování dle European Commission, [online], 2016

V zemích Francie a Dánska klesají procentuální výdaje HDP na podporu v nezaměstnanosti, podobně, jako tyto výdaje klesaly u prognózy v důchodové oblasti. Česká republika, Německo a Anglie, pak mají výdaje v téměř konstantní výši.

V České republice je problémem nezaměstnanosti především soustředěn na základě nezaměstnanosti jednotlivých krajů, které znázorňuje Graf 14. V méně rozvinutých krajích se pak z ekonomického hlediska státní výdaje ještě navyšují. Nižší zaměstnanost souvisí s nižšími platy i životními podmínkami. Stát se v těchto krajích snaží podpořit své občany různým zvýhodněním. V krajích s nižší zaměstnaností pak domácnosti méně investují, celkově se regiony méně rozvíjejí a celkové příjmy do státní pokladny klesají.

Nezaměstnanost České republiky je také ovlivněna sezónností, kdy v zimních měsících se výdaje na státní politiku zaměstnanosti zvyšují. V evidenci úřadů práce pak přibývají v září absolventi škol, kteří doposud nenašli žádné budoucí uplatnění, na počátku zimy pak pracovníci v sezónních profesích například ve stavebnictví.

5. Souhrn řešené problematiky a možný budoucí vývoj

V současné době se vyspělé státy snaží podporovat sociální politiku a snaží se o vytvoření sociálního státu, který by byl schopný „přežít“ aktuální dobu. Na základě nepříznivého demografického vývoje, který má dopad do všech odvětví, reaguje stát reformami.

Největším finančním zatížením státního aparátu jsou ve všech ekonomicky vyspělých zemích výdaje v oblasti důchodového a zdravotního systému. V oblasti důchodového systému se stát snaží přesvědčit a dále pak podpořit obyvatele, aby si začali spořit na důchod sami. Konkrétně v České republice je téměř polovina obyvatel ochotna si spořit samostatně. Obyvatelé všech zemí, na základě uvedených prognóz a dosavadních výdajů, jsou tak stále závislí na státní výši důchodové penze. Ne všechny země však do roku 2060 budou své výdaje navyšovat. Konkrétním příkladem je Francie a Dánsko. V České republice k „dobré náladě“ v oblasti důchodového nepřispívají ani nejasnosti se zajištěním stáří. Tzv. sendvičová generace dnešních čtyřicátníků, zatížená ve většině případů hypotékou nebo drahým nájemným bydlením, generace, která pečuje o školou povinné děti, odvádí vysoké odvody, ale péči prozatím nečerpá, má velmi omezenou možnost doplňkového penzijního spoření a jejich možná jediným příjmem v důchodovém věku bude pouze státní důchod. Situaci dnešní doby navíc hrotí nejistota v termínu odchodu do důchodu, strach o zaměstnání a nutnost péče o starší rodiče.

V oblasti zdravotního systému jsou doposud vynaložené výdaje všech uvedených zemí enormního rozměru. Proto je nutné si připomenout, že v brzké době bude zapotřebí vyřešit otázku, jaká kvalita služeb bude poskytována a za jakou částku. Zdravotní systém České republiky by se mohl inspirovat jak u Německé republiky, tak u Velké Británie. Německá republika nabízí svým občanům využití nadstandardní péče a Velká Británie umožňuje využívání soukromého poskytování lékařských služeb.

Další porovnávanou oblastí byla oblast vzdělávání, kde se Velká Británie liší od České republiky a Německa, zavedením školného v oblasti univerzitního typu vzdělání.

Na základě provedených studií je autorka toho názoru, že soudobá společnost není připravena žít bez sociální podpory, kterou nám stát nabízí. Ačkoliv se stát pokouší o reformy, které jsou založeny především na snížení dotací, tak i přesto převažují obyvatelé, kteří slyší na sociální zvýhodnění. Příkladem v České republice je zavedení

třicetikorunového poplatku, který byl po „bouřích“ lidu zrušen. V Německu je pak obdobným příkladem zrušení vysokoškolského školného.

V návaznosti na globalizaci se stírají odlišnosti mezi jednotlivými zeměmi. V zemích EU dochází k porovnávání hospodaření jednotlivých odvětví. Ekonomicky vyspělé země jsou na základě historických a politických vývojů velmi rozdílné a existují v nich výrazné rozdíly. Obecně lze ale říci, že evropské státy svými různými systémy zajišťují občany proti nemoci, úrazu, stáří a ztrátě zaměstnání. Sociální stát se také snaží, aby lidé nemuseli žít na hranici chudoby a aby bylo postaráno o každého občana.

Paradoxní je situace, že nikdy v minulosti nebyla Evropa bohatá jako teď, ale i přesto dnes chybí peníze na školství, zdravotnictví a další sociální výdaje. Chod společnosti je zaměřen především na vytvoření co nejvyššího zisku z investic a dochází k vyostřování názorů na fungování sociálního státu mezi stranami, které jsou aktuálně u moci (Keller, 2005). Sociální stát ve všech zemích je tak v rukou voličů, kteří prostřednictvím svých hlasů volí své zástupce, kteří za ně budou jednat. Problémem pak zůstává, že největší vyjednávací sílu mají mnohdy neinformovaní voliči, kteří chtějí více ze systému čerpat, než do něj přispívat.

Kritika pravicově smýšlejících směřuje především na finanční zatížení. Poukazuje na přebujelou byrokracii a velký růst sociálních výdajů. Terčem kritiky je velké daňové a sociální zatížení, které ztěžuje podnikatelskou činnost a v návaznosti na to jsou kritizovány i sociální dávky, které lidi nenutí pracovat. Vínu za problémy vidí především v jednotlivci, který si svoji situaci způsobil sám, např. svojí leností, neochotou se učit, atd.. Levicově zaměřený poukazuje na to, že některá rizika přináší i systém. Znevýhodňuje např. matky s dětmi, starší, nemocné a nezaměstnané (Keller, 2005).

V České republice je na základě volebních výsledků zřejmé, že společnost volbou levicových stran upřednostňuje sociální výhody (ČSÚ, 2014). V souvislosti se zhoršenou finanční situací lidé slyší na sociální pobídky. Bezradní politici ve snaze uhájit vedoucí pozice a ve snaze zavděčit se voličům pak zbytečně navyšují sociální výdaje, někdy zcela málo pochopitelnými dávkami, např. zavedení již zrušeného pastelkovného pro žáky prvních tříd. Vzhledem k zadlužování státu a růstu sociálních výdajů je nevyhnutelné, že bude muset dojít k novým reformám sociálního systému a to co nejdříve alespoň v důchodech.

Možný budoucí vývoj bude z celosvětového hlediska ovlivněn soudobou uprchlickou krizí, která má obrovský dopad na státní výdaje (iDNES, 2015). Sociální stát nestíhá reagovat na množství jedinců, které každým okamžikem chtějí přejít hranice vybraného státu. Budoucí vývoj sociálního státu všech ekonomicky vyspělých zemí tak závisí jen a pouze na ekonomických prostředcích dané země. Ekonomické prostředky se pak budou odvíjet v návaznosti na úspěšné sociální reformy, které je třeba uskutečnit i přes nepřízeň obyvatelstva. V neposlední řadě pak tento vývoj bude ovlivněn politickými stranami, které budou aktuálně u moci.

Závěr

V úvodu práce byly představeny různé definice sociálního státu, které nás donutily zamyslet se nad tím, co je jakýmsi základním kamenem sociálního státu. Pro přiblížení významu těchto definic pak dále byly uvedeny předpoklady vzniku, které nám pomohly nahlédnout na termín sociálního státu z širšího úhlu pohledu. Dále byla popsána historie sociálního státu a také byl sociální stát představen na základě soudobého, 21. století.

Další část rozdělovala sociální státy na základě typologií. Mezi konkrétně vybrané představitele byly zvoleny Velká Británie a Německo. Velká Británie, jako představitel liberálního typu byla podrobně charakterizována v oblasti systému důchodového, zdravotního, vzdělávacího a v systému státní podpory. Důležitý bod této podkapitoly pak představují jednotlivé výdaje, které na výše uvedené systémy byly vynaloženy ze státního rozpočtu. Obdobně pak byl představen představitel konzervativního typu – Německo.

Aplikace problematiky sociálního státu České republiky se zaměřovala především na oblast výdajové stránky státního rozpočtu. Na konkrétních příkladech bylo názorně ukázáno, jakým způsobem jsou jednotlivé výdaje navyšovány a na které problémy musí Česká republika reagovat.

Ve čtvrté kapitole, v porovnání podílu výdajů HDP státního rozpočtu s Velkou Británií, Německem a Českou republikou, byl sociální stát v těchto zemích téměř stejného budoucího vývoje. Rozdíl byl zaznamenán pouze ve výši vynaložených prostředků, kdežto stanovené trendy výdajové stránky byly velmi podobné. Podobnost pak může být dána nevyhnutelným vlivem globalizace, který stírá rozdíly mezi jednotlivými zeměmi.

Budoucí vývoj sociálního státu bude muset reagovat na soudobou uprchlickou krizi, která ovlivní celosvětový růst a rozvoj sociálního státu.

V aktuálním, 21. století se na základě provedených analýz a komparací nachází stále více příznivců sociálního státu a navyšuje se zároveň počet obyvatel, kteří slyší na sociální zvýhodnění a podpory. Problém pak nastává v době, kdy zejména nižší vrstva sociální třídy ovlivňuje sociální politiku prostřednictvím sympatií s levicovými stranami, které pro přilákání voličů mnohdy lákají na „nepochopitelné“ výhody, které bohužel jen prohlubují státní deficit.

Závěrem je nutné připomenout, že bez zavedení nutných sociálních reforem, nebude sociální stát v budoucnu moci existovat.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Začátky sociálního pojištění a rodinných přídatků	18
Tabulka 2: Typologie sociálního státu: Titmuss a Esping-Andersen	24
Tabulka 3: Redistributivní typ sociálního státu	25
Tabulka 4: Výkonový (korporativní) typ sociálního státu	25
Tabulka 5: Reziiduální typ sociálního státu	26
Tabulka 6: Počet osob pobírajících státní důchod ve Velké Británii (v tis. Kč)	29
Tabulka 7: Základní a věkové skupiny v absolutním vyjádření, v celé populaci, 2002-2025	44
Tabulka 8: Základní věkové skupiny v absolutním vyjádření, v celé populaci, 2030-2050	44
Tabulka 9: Míra zaměstnanosti v roce 2015	45
Tabulka 10: Výše vlastního a státního příspěvku v Kč v oblasti spoření ve třetím pilíři	46
Tabulka 11: Kontroly dodržování režimu dočasné práce neschopných pojištěnců v roce 2015	48
Tabulka 12: Počet živě narozených v letech 2010-3. čtvrtletí 2015	56
Tabulka 13: Pracující obyvatelstvo ve věku 15-64 let v letech 2013-2060, % podíl.....	62
Tabulka 14: Procentuální podíl výdajů HDP v oblasti penzijního systému v letech 2013-2060	63
Tabulka 15: Počet účastníků ve třetím pilíři v letech 2009 - třetí kvartál roku 2014	64
Tabulka 16: Výdaje v oblasti zdravotní péče v letech 2013-2060, jako % podíl HDP - Demografický scénář	65
Tabulka 17: Výdaje v oblasti systému vzdělávání v letech 2013-2060, jako % podíl HDP	67
Tabulka 18: Výdaje na podporu v nezaměstnanosti v letech 2013-2060, jako % podíl HDP	68

Seznam obrázků

Obrázek 1: Výdaje v oblasti důchodového systému v letech 2010-2015 (v mil. Ł).....	29
Obrázek 2: Výdaje v oblasti zdravotnictví v letech 2010-2015 (v mil. Ł)	31
Obrázek 3: Výdaje v oblasti vzdělávacího systému v letech 2010-2015 (v mil. Ł)	32
Obrázek 4: Výdaje v oblasti státní sociální podpory v letech 2010-2015 (v mil. Ł).....	33
Obrázek 5: Výdaje v oblasti důchodového systému v letech 2010-2015 (v mil. Euro) .	36
Obrázek 6: Výdaje v oblasti zdravotního systému v letech 2010-2014 (v mil. Euro)....	38
Obrázek 7: Výdaje vynaložené v oblasti školství v letech 2010-2015 (v mil. Euro)	39
Obrázek 8: Výdaje v oblasti státní sociální podpory v letech 2009-2013 (v mil. Euro).	40
Obrázek 9: Výdaje na důchodové pojištění v letech 2010-2015 (v mil. Kč).....	43
Obrázek 10: Výdaje na nemocenské pojištění v letech 2010-2015 (v mil. Kč)	47
Obrázek 11: Výdaje v oblasti pasivní politiky zaměstnanosti v letech 2010-2015 (v tis. Kč)	50
Obrázek 12: Výdaje na podporu v nezaměstnanosti podle jednotlivých krajů v letech 2010-2015 (v tis. Kč).....	51
Obrázek 13: Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti v letech 2010-2015 (v tis. Kč) .	52
Obrázek 14: Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti podle krajů v letech 2010-2015 (v tis. Kč).....	53
Obrázek 15: Výdaje v oblasti sociální podpory v letech 2010-2015 (v mil. Kč)	55
Obrázek 16: Výdaje na dávky péče v letech 2010-2015 (v mil. Kč)	58
Obrázek 17: Výdaje na dávky OZP v letech 2010-2015 (v mil. Kč).....	59
Obrázek 18: Výdaje na příspěvek na péči v letech 2010-2015 (v mil. Kč).....	60
Obrázek 19: Výdaje vynaložené v oblasti pomoci v hmotné nouzi v letech 2010-2014 (v mil. Kč).....	61

Seznam použitých zkratk

aj. – a ještě

ČR - Česká republika

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý domácí produkt

Kč – Koruna česká

£ – Libra

MFČR – Ministerstvo financí České republiky

mil. – milion

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OZP – Osoby se zdravotním postižením

s.r.o. – společnost s ručeným omezeným

tzv. - takzvaně

USA – Spojené Státy Americké

VB - Velká Británie

Seznam použité literatury

- BRDEK, Miroslav, JÍROVÁ, Hana. *Sociální politika v zemích EU a ČR*. Praha: Codex Bohemia, 1998. 392 s. ISBN 80-859-63-71-X
- BRIGGS, Asa. The Welfare State in Historical Perspective. *European Journal of Sociology*, 1961 (Dec.), Vol. 2, Issue 2, p. 221-258.
- ESPING-ANDERSEN, Gøsta. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Velká Británie: Princeton University Press, 1990. ISBN 0-691-02857-5.
- GOODIN, Robert. *The Real Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. ISBN 0 521 59639 4.
- KELLER, Jan. *Teorie modernizace*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. 194 s. ISBN 978-80-86429-66-3.
- KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4.
- MUNKOVÁ, Gabriela a kol. *Sociální politika v evropských zemích*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0780-8.
- MUSIL, Libor. *Vývoj sociálního státu v Evropě*. Brno: Doplněk, 1996. 258s. ISBN 80-85765-62-4.
- NOSKOVÁ, Veronika. *Sociální zabezpečení*. Lomnice u Tišnova: SOU a SOŠ SČMSD, 2012.
- PIERSON, Christopher. *Beyond the Welfare State? The New Political Economy of Welfare*. Velká Británie: Polity Press, 1998. ISBN 978-0-271-00821-9.
- POTŮČEK, Martin. *Sociální politika*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. 142 s. ISBN 80-85850-01-X.
- RÁKOSNÍK, Jakub, TOMEŠ, Igor a kol. *Sociální stát v Československu. Právně-institucionální vývoj v letech 1918-1992*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN: 978-80-87284-30-8.
- SCHUSTEREDER, Ingmar. *Welfare State Change in Leading OECD Countries. The Influence of Post-Industrial and Global Economic Developments*. Frankfurt nad Mohanem: The Deutsche Nationalbibliothek, 2010. ISBN 978-3-8349-1901-4.

SMUTEK, Martin. *Sociální stát: Úvod do studia*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN: 80-7041-691-2.

VEČEŘA, Miloš. *Sociální stát východiska a přístupy*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 112 s. ISBN 80-85850-16-8.

Ostatní zdroje

BARTOŠOVÁ, Simona a kol. Ústavní soud zrušil nadstandardy ve zdravotnictví i poplatků za hospitalizaci [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 01.04.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/ustavni-soud-zrusil-nadstandardy-ve-zdravotnictvi-i-zvyseni-poplatku-za-hospitalizaci--1231111

BUJARD, Martin. Familienpolitische Geldleistungen [online]. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 2014. Aktualizace neuvedena [cit. 21.4.2016]. Dostupné z: <http://www.bpb.de/politik/innenpolitik/familienpolitik/193715/familienpolitische-geldleistungen>

BUNDESMINISTERIUM FÜR ARBEIT UND SOCIALES. Ratgeber zur Rente: Heute verlässlich für morgen. Die Rente [online]. Berlin: Bundesministerium für Arbeit und Soziales, 2015. Aktualizace neuvedena [cit. 21.4.2016]. Dostupné z: http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Gesetze/a815-ratgeber-zur-rente-258.pdf?__blob=publicationFile&v=2

ČESKÁ SPOŘITELNA. Doplnkové penzijní spoření – III. pilíř [online]. Praha: Česká spořitelna, 2016. Aktualizace neuvedena [cit. 5.4.2016]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/banka/nav/osobni-finance/doplnkove-penzijni-sporeni---iii-pilir/statni-podpora-doplnkoveho-penzijniho-sporeni-d00021004>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. Nemocným pojištěncům OSSZ udělily v roce 2015 více postihů než v roce předchozím [online]. Praha: OSSZ, 2015. Aktualizace neuvedena [cit. 6.4.2016]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/20160128-nemocnym-pojistencum-ossz-udelily-v-roce-2015-vice-postihu-nez-v-roce-predchozim.htm>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. Důchody v České republice a ve Spolkové republice Německo [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení,

2015. Aktualizace neuvedena [cit. 15.2.2016]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/BB80995D-CB8C-43E7-A49C-1F213DE9D88A/0/CZDEprirucka.pdf>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Česká republika od roku 1989 v číslech [online]. Praha: Český statistický úřad, 2014. Aktualizace neuvedena [cit. 3.4.2016.]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby [online]. Praha: Český statistický úřad, 2016. Aktualizace neuvedena [cit. 3.4.2016.]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/volby_lide

DAS STATISTIK-PORTAL. Ausgaben (in Mrd. Euro) der Sozialversicherung in Deutschland von 2008 bis 2013 (ab 2009 Prognose) [online]. Hamburg: Das Statistik-Portal, 2016. Aktualizace neuvedena [cit. 29.3.2016]. Dostupné z: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/7022/umfrage/beitraege-und-ausgaben-der-rentenkasse-seit-1991/>

DAS STATISTIK-PORTAL. Beiträge und Ausgaben der gesetzlichen Rentenversicherung in Deutschland in den Jahren 1991 bis 2014 (In Millionen Euro) [online]. Hamburg: Das Statistik-Portal, 2016. Aktualizace neuvedena [cit. 23.3.2016]. Dostupné z: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/7022/umfrage/beitraege-und-ausgaben-der-rentenkasse-seit-1991/>

DAS STATISTIK-PORTAL. Höhe der gesamten öffentlichen Bildungsausgaben in Deutschland von 1995 bis 2015 (in Milliarden Euro) [online]. Hamburg: Das Statistik-Portal, 2016. Aktualizace neuvedena [cit. 23.3.2016]. Dostupné z: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/2526/umfrage/entwicklung-der-oeffentlichen-bildungsausgaben/>

EUROPEAN COMMISSION. The 2015 Ageing Report: Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States [online]. Brussel: European Commission, 2015. Aktualizace neuvedena [cit.31.03.2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/ee3_en.htm

GESUNDHEITSBERICHTERSTATTUNG DES BUNDES-GEMEINSAM GETRAGEN VON RKI UND DESTATIS. Gesundheitsausgaben in Deutschland in Mio.

Eur. Gliederungsmerkmale: Jahre, Art der Einrichtung, Art der Leistung, Ausgabenträger [online]. Deutschland: Gesundheitsberichterstattung des Bundes-Gemeinsam Getragen von RKI und Destatis, 2016. Aktualizace 15.2.2016 [cit. 21.2.2016] Dostupné z: http://www.gbe-bund.de/oowa921-install/servlet/oowa/aw92/dboowasys921.xwdevkit/xwd_init?gbe.isgbetol/xs_start_neu/&p_aid=3&p_aid=37583756&nummer=322&p_sprache=D&p_indsp=-&p_aid=33142791

GOVERNMENT UK. 2010 to 2015 government policy: access to higher education [online]. London: Department for Business Innovation and Skills, 2015. Aktualizace 8.5.2015 [cit. 31.1.2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/2010-to-2015-government-policy-access-to-higher-education/2010-to-2015-government-policy-access-to-higher-education#appendix-2-creating-a-new-funding-system-for-higher-education>

GOVERNMENT UK. Benefits for families [online]. London: Government UK, 2016. Aktualizace neuvadena [cit. 13.2.2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/browse/benefits/families>

GOVERNMENT UK. Carers and disability benefits [online]. London: Government UK, 2016. Aktualizace neuvadena [cit. 13.2.2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/browse/benefits/disability>

GOVERNMENT UK. Death and benefits [online]. London: Government UK, 2016. Aktualizace neuvadena [cit. 13.2.2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/browse/benefits/bereavement>

GOVERNMENT UK. Heating and housing benefits [online]. London: Government UK, 2016. Aktualizace neuvadena [cit. 13.2.2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/browse/benefits/heating>

GOVERNMENT UK. Child benefit [online]. London: Government UK, 2016. Aktualizace neuvadena [cit. 13.2.2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/browse/benefits/child>

GOVERNMENT UK. Jobseeker's Allowance and low income benefits [online]. London: Government UK, 2016. Aktualizace nevedena [cit. 13.2.2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/browse/benefits/jobseekers-allowance>

GOVERNMENT UK. Tax Credits [online]. London: Government UK, 2016. Aktualizace nevedena [cit. 13.2.2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/browse/benefits/tax-credits>

GOVERNMENT UK. The New State Pension [online]. London: Government UK, 2015. Aktualizace 28.1.2015 [cit. 31.1.2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/new-state-pension>

IDNES.CZ. Uprchlická krize [online]. Praha: iDnes, 2016. Aktualizace nevedena [cit. 20.4.2016] Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/priliv-uprchliku-do-evropy-dfm-zahranicni.aspx?klic=64244>

INSTITUT FÜR QUALITÄT UND WIRTSCHAFTLICHKEIT IM GESUNDHEITSSWESEN. Das deutsche Gesundheitssystem [online]. Berlin: Gesundheitsinformation, 2015. Aktualizace nevedena [cit. 21.4.2016.] Dostupné z: <https://www.gesundheitsinformation.de/das-deutsche-gesundheitssystem.2698.de.html?part=einleitung-co>

INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. Dávky pěstounské péče [online]. Praha: Integrovaný portál MPSV, 2013. Aktualizace 21.12.2015 [cit. 13.4. 2016] Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dpp>

INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV. Statistika nezaměstnanosti [online]. Praha: MPSV, 2016. Aktualizace nevedena [cit. 23.3.2016] Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes>

INTERNATIONAL STUDENT. UK Education System [online]. Neptune Beach: International Student, 2016. Aktualizace nevedena [cit. 12.2.2016]. Dostupné z: http://www.internationalstudent.com/study_uk/education_system/

KARÁSEK, Martin. Novela zákona upravující III. Pilíř důchodového systému [online]. Praha: Řešíme finance, 2015. Aktualizace nevedena [cit. 5.4.2016]. Dostupné z: <http://www.resimefinance.cz/clanky/aktuality/novela-zakona-upravujici-treti-pilir.php>

LOCAL GOVERNMENT ASSOCIATION. A coucillor's guide to the health system in England [online]. London: Local Government Association, 2014.

Aktualizace 9.10.2015 [cit. 10.2.2015]. Dostupné z: <http://www.local.gov.uk/documents/10180/5854661/A+councillor%C3%95s+guide+to+the+health+system+in+England/430cde9f-567f-4e29-a48b-1c449961e31f>

MERTLÍK, Pavel. Nuda nehrozí levici ani pravici [online]. Praha: Listy – Dvuměsíčník pro kulturu a dialog, 2003. Aktualizace nevedena [cit. 24.2.2016]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=036&clanek=060312>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Základní aspekty reformy penzijního systému České republiky [online]. Praha: MFČR, 2011. Aktualizace 12.2.2016 [cit. 16.3.2016]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/penzijni-sluzby-a-systemy/duchodova-reforma/zakladni-informace>

MINISTERSTVO OBRANY A ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Zavedení regulačních poplatků ve zdravotnictví [online]. Praha: Ministerstvo obrany a Armáda ČR, 2008. Aktualizace nevedena [cit. 16.4.2016] Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=10615>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Dávky pěstounské péče 2013[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013. Aktualizace nevedena [cit. 23.3.2016]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Důchodové pojištění [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. Aktualizace nevedena [cit. 28.3.2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Důchodové pojištění. [online]. Praha. MPSV, 2016. Aktualizace nevedena [cit. 15.3.2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Mateřská i rodičovská dovolená jsou v ČR delší než jinde v Evropě [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2008. Aktualizace nevedena [cit. 17.4.2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5917>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Nemocenské pojištění v roce 2016[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. Aktualizace nevedena [cit. 15.4.2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Pomoc v hmotné nouzi 2015[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015. Aktualizace neuvedena [cit. 16.4.2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Příspěvek na bydlení [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. Aktualizace 6.1.2016 [cit. 20.4.2016]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Rodičovský příspěvek [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2012. Aktualizace neuvedena [cit. 18.4.2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/nahled/cs/4758>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Státní pobídky pěstounům zabraly (Právo)[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014. Aktualizace 20.8.2014 [cit. 20.3.2016]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Státní sociální podpora[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. Aktualizace neuvedena [cit. 17.4.2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Vývoj sociálních výdajů MPSV v roce 2014[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. Aktualizace neuvedena [cit. 29.3.2016]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/20863/TZ_160415a.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Vývoj sociálních výdajů MPSV v roce 2013[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. Aktualizace neuvedena [cit. 30.3.2016]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17519/TZ_180314a.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Vývoj sociálních výdajů MPSV v roce 2011[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. Aktualizace neuvedena [cit. 30.3.2016]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12657/tz_200312a.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Vývoj sociálních výdajů MPSV v roce 2010[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. Aktualizace

neuvedena [cit. 30.3.2016]. Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/files/clanky/10662/07042011.pdf>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění v transformovaných fondech a vývoje doplňkového penzijního spoření v účastnických fondech v ČR k 30.9.2014 včetně Komentáře[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015. Aktualizace neuvedena [cit. 23.4.2016]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/penzijni-sluzby-a-systemy/penzijni-pripojisteni-doplnkove-sporeni/vyvoj-penzijniho-pripojisteni/2014/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijniho-pri-19743>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Zdravotní postižení[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. Aktualizace neuvedena [cit. 15.4.2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/8>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Systém vzdělávání v ČR [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2013-2016. Aktualizace neuvedena [cit. 25.3.2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>

OECD. Pension country profile: Germany. [online]. Paris: OECD, 2008. Aktualizace neuvedena. [cit. 15.2.2016] Dostupné z: <http://www.oecd.org/finance/private-pensions/42565755.pdf>

PENSIONS POLICY INSTITUTE. The Pensions Primer: a guide to the UK pensions system [online]. London: Pensions Police Institute, 2015. Aktualizace neuvedena. [cit. 31.1.2016]. Dostupné z: <http://www.pensionspolicyinstitute.org.uk/pension-facts/pensions-primer-a-guide-to-the-uk-pensions-system>

SOCIOFACTOR s.r.o. Komparativní analýza vzdělávacích systémů ve vybraných zemích EU – ISCED 1,2 [online] Ostrava: SocioFactor s.r.o., 2012. Aktualizace neuvedena. Dostupné z: https://www.clovekvtisni.cz/uploads/file/1360764270-an_KA3_komparace.pdf

UK PUBLIC SPENDING. Public Spending Details for 2010 [online]. UK: UK Public Spending, 2016. Aktualizace 4.2.2016 [cit. 04.02.2016]. Dostupné z:

http://www.ukpublicspending.co.uk/year_spending_2010UKmn_15mc1n_4000011020#ukgs302

UK PUBLIC SPENDING. Public Spending Details for 2011 [online]. UK: UK Public Spending, 2016. Aktualizace 4.2.2016 [cit. 04.02.2016]. Dostupné z: http://www.ukpublicspending.co.uk/year_spending_2011UKmn_15mc1n_4000011020#ukgs302

UK PUBLIC SPENDING. Public Spending Details for 2012 [online]. UK: UK Public Spending, 2016. Aktualizace 4.2.2016 [cit. 04.02.2016]. Dostupné z: http://www.ukpublicspending.co.uk/year_spending_2012UKmn_15mc1n_4000011020#ukgs302

UK PUBLIC SPENDING. Public Spending Details for 2013 [online]. UK: UK Public Spending, 2016. Aktualizace 4.2.2016 [cit. 04.02.2016]. Dostupné z: http://www.ukpublicspending.co.uk/year_spending_2013UKmn_15mc1n_4000011020#ukgs302

UK PUBLIC SPENDING. Public Spending Details for 2014 [online]. UK: UK Public Spending, 2016. Aktualizace 4.2.2016 [cit. 04.02.2016]. Dostupné z: http://www.ukpublicspending.co.uk/year_spending_2014UKmn_15mc1n_4000011020#ukgs302

UK PUBLIC SPENDING. Public Spending Details for 2015 [online]. UK: UK Public Spending, 2016. Aktualizace 4.2.2016 [cit. 04.02.2016]. Dostupné z: http://www.ukpublicspending.co.uk/year_spending_2015UKmn_15mc1n_4000011020#ukgs302

Abstrakt

KARLOVÁ, Adriana. *Ekonomické aspekty sociálního státu na příkladech současné praxe*. Plzeň, 2016. 87 s. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická.

Klíčová slova: Sociální stát, sociální politika, sociální výdaje, Velká Británie, Německo, Česká republika

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku sociálního státu, kde se snaží zodpovědět, co je sociální stát, na základě jakých předpokladů vznikl a jak se sociální výdaje promítají do hospodaření státu. Práce je rozdělena do pěti kapitol, které naplňují dílčí cíle.

První kapitola uvádí definici sociálního státu jak od autorů tuzemských, tak od autorů zahraničních. Charakterizovány jsou také předpoklady vzniku sociálního státu, historie sociálního státu a moderní sociální stát, tj. sociální stát 21. století. Druhá kapitola na základě typologií sociálního státu analyzuje dvě konkrétní země – Velkou Británii a Německo. Tyto země jsou pak přiblíženy v oblasti systému důchodového, zdravotního, vzdělávacího a v oblasti státní sociální podpory. Třetí kapitola na grafickém znázornění zachycuje veškeré státní výdaje ČR, vynaložené na podporu sociálního státu. Jednotlivé výdaje jsou pak znázorněny v praxi. Ve čtvrté kapitole jsou na základě procentuálního podílu výdajů hrubého domácího produktu uvedeny prognózy z hlediska vybraných zemí Evropské unie. Pátá kapitola shrnuje řešenou problematiku a zároveň se snaží o přiblížení možného budoucího vývoje sociálního státu.

Abstract

KARLOVÁ, Adriana. *The Economic Aspects of the Welfare state on the Examples of Current Practice*. Pilsen, 2016. 87 s. Bachelor Thesis. University of West Bohemia. Faculty of Economics.

Key words: Welfare state, social policy, social spending, Great Britain, Germany, Czech Republic

The Bachelor's thesis focuses on the issue of the welfare state. Its aim is to explain what welfare state means, on what bases it was formed and how the social spending mirrors in the state management. The thesis is further divided into five chapters which analyse sub-goals of the topic.

The first chapter describes the definition of welfare state by domestic and foreign authors. The intention is to characterize preconditions of formation of the welfare state, its history, and modern welfare state of 21st century. The second chapter studies two specific countries on the basis of welfare state typology. It focuses on Great Britain and Germany. They are further discussed in areas of retirement system, health care system, education, and in the field of the state social support. The third chapter geographically examines welfare state spending of the Czech Republic. Individual expenses are further reported in practise. The fourth chapter introduces the prognosis of selected EU countries on the basis of division of expenditure on gross domestic product. The fifth chapter summarizes the issues solved while trying to approach the possible future development of the welfare state.